

Analiza mehanizama za utvrđivanje svrsishodnosti državne pomoći

Akt o utvrđivanju svrsishodnosti

Poseban propis, podzakonski akt, kojim bi se regulisalo pitanje utvrđivanja i provere svrsishodnosti državne pomoći do danas nije usvojen. Usvajanje takvog akta bilo je najavljeno u Akcionom planu za ispunjavanje preporuka iz godišnjeg izveštaja o napretku Srbije u evropskim integracijama za 2013. godinu. Akcioni plan je tada propisao usvajanje uredbe koja bi služila za analizu efekata državne pomoći, odnosno odlučivanje da li je neka državna pomoć svrsishodna i opravdana.

U maju 2014. godine, u Komisiji za kontrolu državne pomoći Transparentnosti Srbija je rečeno da će uredba biti doneta, ali da je rad na njoj pripremi preuzelo Ministarstvo finansija. Ti podaci tada su prikupljeni za izveštaj TS iz 2015. godine o svrsishodnosti državne pomoći¹, a sagovornice na ovu temu bile su tadašnja predsednica Komisije za kontrolu državne pomoći Inga Šuput Đurić i tadašnja šefica Odeljenja za državnu pomoć u Ministarstvu finansija, a sadašnja predsednica KKDP, Andrijana Ćurčić.

TS je zbog toga u okviru ovog istraživanja pokušala da utvrdi da li je ta ili slična uredba u međuvremenu izrađena ili se na njoj radi. Od Komisije za kontrolu državne pomoći, i ministarstava finansija i privrede zatraženi su usvojeni tekst, nacrt ili radna verzija uredbe ili nekog drugog akta koji reguliše oblast **kontrole svrsishodnosti državne pomoći**.

Komisija je odgovorila da je razmatrala zahtev i „da ne raspolaže traženim podacima, niti je bila uključena u izradu navedenog akta". Slični odgovori stigli su i od dva ministarstva. Ministarstvo privrede je odgovorilo da se tražena informacija, prema njihovom saznanju, nalazi u Ministarstvu finansija, a Ministarstvo finansija je odgovorilo da Odeljenje za kontrolu državne pomoći ne raspolaže traženim podacima, niti je učestvovalo u izradi navedenog akta. Zanimljivo je da kod davanja odgovora ovi državni organi nisu prepoznali Zakon o ulaganjima, niti Uredbu o uslovima i načinu privlačenja direktnih investicija kao akte koji regulišu, bar u jednom delu, kontrolu svrsishodnosti državne pomoći.

¹ Državna pomoć – promišljeno ulaganje ili skrivena korupcija, Transparentnost Srbija, 2015. http://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Drzavna_pomoc_izvestaj_februar_2015.doc

Naime, neki od zaključaka pomenutog izveštaja TS iz 2015. godine navode da je **novac često trošen nenamenski i da nije postojala ni namera da se postignu zacrtani ciljevi**. Ciljevi dodele državne pomoći preduzećima, uglavnom u državnom vlasništvu, koja su poslovala sa teškoćama bili su „**održanje ili oživljavanje procesa proizvodnje, uz maksimalno moguće očuvanje nivoa zaposlenosti, kao i očuvanje konkurentnosti nacionalne privrede**“, „**povećan kvalitet proizvodnje i konkurentna sposobnost**“, „**povećanje proizvodnih kapaciteta, očuvanje zaposlenosti i otvaranje novih produktivnih radnih mesta**“. Ni u jednom slučaju nisu bili postavljeni precizni indikatori - koliko radnih mesta, kako je pre davanja državne pomoći izmeren kvalitet proizvodnje i konkurentna sposobnost, a kako nakon korišćenja pomoći. Komisija je ovakvu pomoć odobravalala, novac je deljen, a preduzeća su slala izveštaje iz kojih se videlo da je značajan deo, ponekad i veći deo, novca trošen nenamenski - od plaćanja računa za cvečare, preko uplata dugova za zdravstveno osiguranje radnika, pa do plaćanja kazni za saobraćajne prekršaje.

Uvidom u praksu Komisije za kontrolu državne pomoći, prilikom odabira slučajeva dodele koji će biti uključeni u uzorak za ovo istraživanje, utvrđeno je da takvi slučajevi više nisu razmatrani od strane ovog tela². Pojedinačne odluke koje je KKDP donosila od 2015. do februara 2017. godine u najvećem broju slučajeva odnosile su se na ugovore o subvencijama investitorima koje su za cilj imale „realizaciju investicionog ulaganja“, a što je podrazumevalo investiranje određenih sredstava i zapošljavanje određenog broja radnika, u definisanim rokovima.

Tako definisani ciljevi, propisani uredbama o privlačenju direktnih investicija (u posmatranom periodu usvojene su četiri verzije uredbe i jedna izmena i dopuna), i potom Zakonom o ulaganjima delimično su učinile suvišnom posebnu uredbu za utvrđivanje svrsishodnosti državne pomoći. Naime, kao što će u nastavku biti pokazano, ovi propisi uređuju mehanizme za kontrolu ispunjavanja ciljeva. Međutim, ne treba smetnuti sa uma da se, pored dodele subvencija za direktne investicije, državna pomoć dodeljuje i kroz druge šeme državne pomoći, da se dodeljuje pojedinačna državna pomoć korisnicima koji ne spadaju u kategoriju investitora i da postoji ogroman broj slučajeva državne pomoći male vrednosti³. Stoga **pitanje uređenja načina na koji će se utvrđivati svrsishodnost državne pomoć ne treba stavljati *ad acta* samo stoga što je dominantni** (bar sa stanovišta prisutnosti u javnosti, odnosno u medijima) **oblik državne pomoći uređen po pitanju praćenja dostizanja postavljenih ciljeva**.

Pored toga, iz nalaza ove analize se može zaključiti da postoje dodatni razlozi za uvođenje "paralelne" kontrole i u ovoj oblasti. Naime, združenim delovanjem Vlade Srbije i KKDP, odnosno usvajanjem nove Uredbe o privlačenju direktnih investicija i odluke KKDP da ne mora da razmatra ugovore o dodeli državne pomoći koji su u skladu sa tom uredbom, značajno je umanjena transparentnost celog postupka (više u poglavlju „Analiza prakse KKDP“). Takođe, analizom je utvrđeno da se veoma lako menjaju poslovni planovi za realizaciju investicionog

² Analiza razloga zbog čega takvih slučajeva nema na sajtu KKDP izlazi iz okvira ovog istraživanja. Nije utvrđivano da li je obustavljena isplata takve pomoći (okonačana privatizacija, restrukturiranje, odlazak u stečaj) ili je nastavljena u okviru neke od odobrenih šema državne pomoći (treba napomenuti da analizom medijskog izveštavanja nisu nađene vesti o isplatama takve državne pomoći).

³³ Istraživanjem TS iz 2015. godine, kao i analizom „Državna pomoć i medijski pluralizam (autor Zlatko Minić, 2017) utvrđeno je da se ne ispunjava obaveza prijavljivanja ovog oblika državne pomoći, te je upitno da li se uopšte kontroliše način trošenja i svrsishodnost dodeljene pomoći.

programa što može dovesti u pitanje i dinamiku ostvarivanja postavljenih ciljeva, pri čemu celokupan postupak kontrole ostaje netransparentan u trouglu koji čine isključivo članovi vlade i tela pod kontrolom vlade.

U ovoj analizi kao ključna su razmatrana dva pitanja:

- 1) Da li je iznos državne pomoći, odnosno subvencije izračunat u skladu sa ograničenjima iz propisa o kontroli državne pomoći, da li je KKDP razmatrala dozvoljenost državne pomoći, izjasnila se i da li postoji bilo šta sporno u odluci Komisije⁴
- 2) Da li primaoci državne pomoći ispunjavaju obaveze, da li dostavljaju dokumente koji treba da potvrde da su ostvareni ciljevi investicionog programa i da li se to utvrđuje pre uplata tranši državne pomoći.

Treba uzeti u obzir da bi se, sa šireg stanovišta državne pomoći investitorima, ova pitanja u vezi sa poštovanjem propisa o ulaganjima i kontroli državne pomoći, mogla okarakterisati kao formalna. Iznad njih **ostaje pitanje smislenosti ili svrsishodnosti isplata subvencija investitorima da bi otvarali nova radna mesta**. U poglavlju o izveštavanju medija naveli smo primere novinarskih analiza (ili citiranja ekonomskih stručnjaka i političara) na tu temu. U okviru ovog poglavlja navešćemo i nekoliko osvrtu stručnjaka objavljenih u stručnoj literaturi, samo kao pokušaj da bacimo još malo svetla iz različitih uglova na ova pitanja, ali bez pretenzija i da ovo pitanje razrešimo. Podaci koje smo pribavili o investitorima i njihovim obavezama mogu dati odgovor na pitanje da li oni formalno poštuju obaveze, ali ne i na dilemu da li je potrebno isplaćivati ogromne subvencije, kao i da li je to, uz eventualnu ekonomsku štetu (ili uprkos ekonomskoj koristi) i jedan od oblika kupovine glasova birača u sredinama u koje se investitori "dovode" na osnovu direktnih dogovora političara (što je priznao direktno italijanski investitor u Jagodini, a indirektno implicirao investitor koji je obrazložio da nisu želeli subvenciju da bi sačuvali nezavisnost - citirano u poglavlju o medijskom izveštavanju).

Nesumnjivo je, međutim, da bez obzira na ova važna pitanja (šire ekonomske opravdanosti ili pogubnosti, političke pozadine celog sistema subvencija) ovakav sistem u kome se od onoga ko prima državnu pomoć zahteva konkretna investicija i precizan broj novozaposlenih, uz pružanje verodostojnih dokaza (izveštaj revizorske kuće, izveštaj Centralnog registra obveznika osiguranja o broju zaposlenih) jeste bolji od sistema koji je opisan u izveštaju TS iz 2015. godine, kada je novac deljen za fluidne i neostvarive ciljeve, čija se realizacija nije pratila. To, međutim, nije dovoljno da se konstatuje da je ostvaren napredak u kontroli državne pomoći. Od februara 2017. godine, KKDP ne odlučuje o dozvoljenosti subvencija investitorima, izvodi iz ugovora više se ne mogu pronaći na sajtu KKDP (gde su ranije bili citirani u okviru odluka o dozvoljenosti) i ne postoje mehanizmi kontrole dostizanja ciljeva dodele državne pomoći za sve one slučajeve koji nisu obuhvaćeni propisima o direktnim ulaganjima.

Propisi o praćenju ostvarivanja ciljeva u oblasti direktnih ulaganja

U Uredbi iz 2014. godine sistem kontrole sprovođenja investicionog projekta, odnosno dostizanja postavljenog cilja, bio je postavljen tako da su svoje uloge, pored Ministarstva

⁴ Na primer, kao u slučaju PKC obrađenom u izveštaju iz 2015. godine.

privrede, imali i Komisija za ocenu prijava (sastavljena od resornih ministara, pandan sadašnjem Savetu za ekonomski razvoj), Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza (SIEPA), Nacionalna služba za zapošljavanje i Agencija za privatizaciju.

Uredba je propisivala da, nakon što je zaključen ugovor o dodeli sredstava i korisniku dodeljena sredstva, „Komisija kontroliše dinamiku realizacije investicionog projekta i predlaže Ministarstvu mere kojima se na najefikasniji način postiže cilj ove uredbe, a koji mogu podrazumevati, između ostalog, i izmenu načina realizacije investicionog projekta, izmenu rokova u skladu sa Uredbom, kao i smanjenje iznosa dodeljenih sredstava srazmerno smanjenju ugovornih obaveza, po prethodno obrazloženom zahtevu korisnika, i to u slučaju nastupanja promenjenih okolnosti, u smislu propisa kojima se uređuju obligacioni odnosi”.

Tada je bilo propisano da korisnici sredstava **na kraju svake godine** "podnose SIEPA-i izveštaj nezavisnog revizora o poslovanju, kao i izveštaj nezavisnog revizora o ispunjenosti investicije predviđene ugovorom **na kraju investicionog perioda**, zajedno sa izveštajem ovlašćenog procenitelja o vrednosti unete polovne opreme, a na zahtev Komisije i izveštaj ovlašćenog procenitelja o vrednosti druge unete imovine. Korisnici sredstava **nakon dostizanja pune zaposlenosti** predviđene investicionim projektom, dostavljali su SIEPA-i kvartalne izveštaje sa podacima **o isplaćenim zaradama, porezima i doprinosima** za sve zaposlene.

Nacionalna služba za zapošljavanje vršila je **kontrolu broja zaposlenih** kod korisnika sredstava nakon dostizanja pune zaposlenosti predviđene investicionim projektom, o čemu je podnosila **izveštaj Komisiji, preko SIEPA-e**.

Agencija za privatizaciju vršila je **kontrolu visine ulaganja** predviđenog investicionim projektom o čemu je podnosila **izveštaj Komisiji, preko SIEPA-e**.

Na osnovu ovih izveštaja, u slučaju nepoštovanja ugovornih obaveza od strane korisnika sredstava, Komisija je predlagala odgovarajuće mere Ministarstvu. Uredbom je bilo propisano da ministar propisuje obim, način i postupak vršenja kontrole ispunjenja ugovornih obaveza korisnika sredstava.

Zakon o ulaganjima, usvojen u oktobru 2015. godine, nije se detaljno bavio kontrolom dostizanja ciljeva i realizacije investicionog projekta. Zakon deluje kao da je pisan uz ustručavanje da pominjanje kontrole ne odvraća investitore, pa tako uglavnom definiše obaveze davaoca subvencija prema korisniku i ima celu glavu posvećenu pravima ulagača.

U članu naslovljenom „Dužnost organa vlasti i hitnost u postupanju” uzgred se pominje izvršavanje obaveza ulagača: „Organi vlasti dužni da, u okviru svojih nadležnosti, omogućavaju nesmetano ulaganje, kao i da prate i kontrolišu **ostvarivanje prava ulagača i izvršavanje obaveza ulagača**, kao i **preuzetih obaveza Republike Srbije u vezi sa ulaganjem**”. U preostalim stavovima tog člana državni organi (osim Komisije za zaštitu konkurencije, kao nezavisnog tela) se obavezuju da „postupaju u vezi sa ostvarenjem i održanjem ulaganja i ostvarenjem prava i obaveza ulagača, po hitnom postupku” i da „u upravnim stvarima u vezi sa ostvarenjem i održanjem ulaganja i ostvarenjem prava i obaveza ulagača, zahteve ulagača

rešavaju sa pravom prvenstva i ulagaču izdaju javnu ispravu, u najkraćem mogućem roku, ako je ulagač blagovremeno podneo urednu i potpunu dokumentaciju".

Postojanje obaveze kontrole i prikupljanja dokumenata o kontroli može se naslutiti iz člana koji propisuje evidencije koje vodi Razvojna agencija Srbije: „1) evidenciju projektnih timova za podršku ulaganjima; 2) evidenciju investicionih programa; 3) evidenciju o sprovedenim kontrolama izvršenja realizacije ulaganja".

Kontrola je detaljno i sa novim akterima u odnosu na do tada važeće uredbe definisana uredbama o uslovima i načinu privlačenja direktnih investicija iz marta i decembra 2016. godine. Aktuelni tekst Uredbe u poglavlju „Kontrola izvršenja ugovornih obaveza" propisuje da je „korisnik sredstava dužan da Ministarstvo izveštava o realizaciji investicionog projekta za koji su dodeljena sredstava. Izveštaj se podnosi 1) u roku od 60 dana od dana isplate poslednje rate, odnosno od dana završetka investicionog projekta, i 2) u roku od 60 dana od dana isteka perioda garantovanog ulaganja i zaposlenosti".

Izveštaj o realizaciji investicionog projekta sadrži: 1) izveštaj nezavisnog ovlašćenog revizora o reviziji projekta koji sadrži proveru usaglašenosti sa svim odredbama Ugovora; 2) podatke o broju zaposlenih na osnovu izveštaja Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja; 3) izveštaj nezavisnog ovlašćenog revizora o visini isplaćenih zarada, poreza i doprinosa za sve zaposlene u skladu sa Ugovorom; 4) izveštaj nezavisnog procenitelja o sadašnjoj vrednosti unete upotrebljavane opreme.

Korisnik sredstava je dužan da omogući nezavisnom ovlašćenom revizoru vršenje kontrole ispunjenja obaveze ulaganja (visina i struktura ulaganja u toku realizacije projekta), obaveze zapošljavanja i održanja ugovorom utvrđenog broja zaposlenih (u toku realizacije i u toku perioda garantovanog ulaganja i zaposlenosti), troškova zarada predviđenih investicionim projektom, kao i ispunjenja drugih ugovornih obaveza i, u tu svrhu, da omogući uvid u dokumentaciju korisnika.

Izveštaj nezavisnog ovlašćenog revizora sadrži zaključak sa pozitivnim, odnosno negativnim mišljenjem, a u slučaju davanja mišljenja sa rezervom, odnosno uzdržavanja od izražavanja mišljenja, dužan je da u zaključku obrazloži u čemu se sastoje rezerve, odnosno da navede činjenice i razloge zbog kojih se uzdržao od davanja mišljenja.

Ako iz izveštaja nezavisnog ovlašćenog revizora proizilazi da korisnik sredstava **nije izvršio sve ugovorne obaveze u periodu garantovanog ulaganja i zaposlenosti** (negativno mišljenje, mišljenje sa rezervom, uzdržavanje od izražavanja mišljenja), Ministarstvo će dostaviti pisano obaveštenje korisniku sredstava **o obavezni otklanjanja** utvrđenih nedostataka. Ako u roku od 30 dana nakon prijema obaveštenja korisnik sredstava ne otkloni nedostatak, Ministarstvo **može da raskine ugovor** o dodeli sredstava podsticaja **i da zahteva povraćaj** dodeljenih sredstava isplaćenih korisniku sredstava, uvećan za iznos pripadajuće zakonske zatezne kamate, ili da po odluci Saveta zaključi aneks Ugovora sa korisnikom sredstava.

Kontrola i **praćenje izvršenja ugovornih obaveza** propisana je članom 31. Uredbe: Na zahtev Ministarstva, **Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja** dostavlja **izveštaje o broju**

novozaposlenih i vrsti radnog angažovanja kod korisnika sredstava na dan dostavljanja zahteva za isplatu svake pojedinačne rate dodeljenih sredstava, najkasnije u roku od 10 dana od dana prijema zahteva.

Na zahtev Ministarstva, Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja dostavlja Ministarstvu i izveštaje o broju zaposlenih i vrsti radnog angažovanja zaposlenih kod korisnika sredstava u toku sprovođenja investicionog projekta, kao i u toku perioda garantovanog ulaganja i zaposlenosti. Ministarstvo dostavlja Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja spisak korisnika sredstava po Ugovorima.

Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja dužan je da **na kraju svakog tromesečja** Ministarstvu dostavlja izveštaje o broju zaposlenih i vrsti radnog angažovanja kod korisnika sredstava, prema spisku dobijenom od Ministarstva. Ministarstvo vrši **kontrolu ispunjenja obaveza** korisnika sredstava, **a na osnovu izveštaja ovlašćenog nezavisnog revizora**.

Ministarstvo može **u svakom trenutku** u toku realizacije investicionog projekta da izvrši **kontrolu visine, dinamike i strukture ulaganja** predviđene investicionim projektom, odnosno Ugovorom, u cilju kontrole ispunjenja ugovornih obaveza korisnika sredstava. Ministarstvo i lica koje angažuje Ministarstvo, sprovode kontrolu i nakon isteka roka za realizaciju investicionog projekta, odnosno pridržavanje obaveze da se investicija održi na istoj lokaciji u jedinici lokalne samouprave u periodu od najmanje pet godina nakon realizacije investicionog projekta za velike privredne subjekte, odnosno najmanje tri godine za male i srednje privredne subjekte.

Propisano je i da, ako se utvrdi da je radi daljeg postupanja u odnosu na investicioni projekat potrebna odluka Saveta, Razvojna agencija sačinjava izveštaj o toku realizacije investicionog projekta, koji dostavlja Savetu na razmatranje i odlučivanje, po prethodno pribavljenom predlogu mera od strane Ministarstva. Taj izveštaj sadrži: 1) rezime izveštaja nezavisnog revizora o reviziji projekta koji sadrži proveru usaglašenosti sa svim odredbama Ugovora; 2) informacije o visini ulaganja korisnika sredstava u odnosu na elemente ulaganja navedene u Prijavi, Ugovoru, odnosno investicionom projektu; 3) informacije o dinamici otvaranja novih radnih mesta, odnosno o dinamici zapošljavanja novih zaposlenih na neodređeno vreme kod korisnika sredstava; 4) pregled blokada po tekućim računima korisnika sredstava, ako ih je bilo; 5) informacije o problemima sa kojima se investitor, odnosno korisnik sredstava susreće u toku realizacije investicionog projekta i 6) druge informacije od značaja za očuvanje finansijskih, razvojnih i bilateralno-ekonomskih interesa Republike Srbije koji mogu biti ugroženi postupanjem korisnika sredstava.

U sistem kontrole uključena je i Agencija za privredne registre, kojoj Ministarstvo dostavlja spisak korisnika sredstava po Ugovorima, te je ona dužna da obavesti Ministarstvo ako se registruju promene kod korisnika sredstava.

Ovaj sistem kontrole primenjuje se i kod ulaganja od posebnog značaja.

Prikupljeni dokumenti

S obzirom na to da je na osnovu dostupnih dokumenata moglo da se pretpostavi da je za osam slučajeva istekao rok za realizaciju investicionih projekata, TS je od Ministarstva privrede tražila da dostavi izveštaje koji potvrđuju da su ostvareni ciljevi za koje su date subvencije, uključujući i izveštaje predviđene Uredbom o uslovima i načinu ulaganja (Izveštaj o realizaciji investicionog projekta, kao i izveštaje o broju novozaposlenih i vrsti radnog angažovanja kod korisnika sredstava i broju zaposlenih i vrsti radnog angažovanja, koje dostavlja Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja na zahtev Ministarstva privrede).

Reč je o sledećim firmama, odnosno subvencijama: Džonson Električar Niš, PKC Wiiring System Smederevo, Truck Lite Europe Čuprija, Tigar Tyres Pirot, Geox Vranje, Yura Rača, Yura Niš, Yura Leskovac⁵.

Za preostalih 18 traženi su sledeći podaci od Ministarstva privrede:

- izveštaji o broju zaposlenih i vrsti radnog angažovanja kod korisnika sredstava po ugovorima o dodeli podsticaja koje je na kraju svakog tromesečja u 2016. i 2017. godini dostavljao Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja u skladu sa članom 31. stav 4. Uredbe o uslovima i načinu privlačenja ulaganja za sledeća preduzeća: PKC Wiiring System Smederevo, Truck Lite Europe Čuprija, Tigar Tyres Pirot, Geox Vranje, Yura Rača, Yura Niš, Yura Leskovac, SR Technics Services Beograd, Streit Nova Stara Pazova, Teklas Automotive Vladičin Han, Tibet moda Čuprija, Aunde Jagodina, Delphi Packard doo Novi Sad, Lear Corporation Novi Sad, Džonson Električar Niš, Mei Ta Obrenovac, Leoni Prokuplje i NCR Beograd.
- dokumenti u vezi sa kontrolama koje je Ministarstvo vršilo u skladu sa članom 31. stav 6. Uredbe (Ministarstvo može u svakom trenutku u toku realizacije investicionog projekta da izvrši kontrolu visine, dinamike i strukture ulaganja predviđene investicionim projektom, odnosno Ugovorom, u cilju kontrole ispunjenja ugovornih obaveza korisnika sredstava).
- S obzirom da odluka KKDP za ovu subvenciju nije bila dostupna i da u tom trenutku nije bilo poznato tumačenje KKDP da nije nadležna za ovu subvenciju jer je reč o subvencionisanju poljoprivrede, od Ministarstva privrede je zatražen i ugovor o subvenciji sa kompanijom Gerlinger (odnosno kompanijom Mitros Fleischwaren doo koja je postala vlasnik kompanije Mitros Sremska Mitrovica).

3.4. Uzorak Za analizu u okviru ovog projekta izabrano je 27 firmi, odnosno (potencijalnih) slučajeva dodele državne pomoći, na osnovu rešenja nađenih na sajtu Komisije za kontrolu državne pomoći i izveštaja medija (vesti o investitorima koji su dobili subvencije ili o investitorima koji "dolaze u Srbiju" uz "podršku Vlade Srbije").

To su: 1. NCR doo Beograd 2. Mei Ta 3. Džonson Električar 4. Lear Corporation u Novom Sadu 5. Endava 6. Delphi Packard doo Novi Sad 7. Aunde 8. Dr. Oetker 9. Mekafor Kikinda 10. Cumtobel 11. Eurofiber Čuprija 12. Leoni Prokuplje 13. Kontitek Subotica 14. Simens Subotica 15. Yura Rača 16. Yura Niš 17. Yura Leskovac 18. Geox Vranje 19. Tibet moda Čuprija 20.

⁵ Za tri slučaja subvencija iz dostupnih dokumenata moglo se zaključiti da nije dospeo rok za ispunjavanje postignutih ciljeva, te je analiza ovih subvencija ograničena na analizu postupanja KKDP.

Tigar Tyres 21. Falke Srbija 22. SR Technics Services 23. Streit Nova 24. Teklas Automotive 25. Truck Lite Europe 26. PKC Wiiring System 27. Mitros.

Za četiri slučaja (Dr. Oetker, Mekafor Kikinda, Eurofiber i Simens Subotica) smo naknadno utvrdili da nisu predmet ovog istraživanja na osnovu činjenice da na sajtu Komisije nisu bile dostupne odluke, ali i eksplicitnih izjava predstavnika firmi ili predstavnika Vlade Srbije da je reč o investitorima koji nisu dobili subvencije..

Od preostale 23 firme, za sedam TS nije mogla da pronađe odluke na sajtu KKDP: eventualne subvencije koje su bile najavljene za firme Endava i Cumtobel, subvencije koje su, na osnovu navoda medija, već bile realizovane posle 2010. godine za firme Yura Rača, Yura Niš, Yura Leskovac i Geox Vranje, kao i odluku o subvenciji za Mitros Fleischwaren. Te odluke, odnosno podatke, zatražene su od KKDP.

Na pitanje u vezi sa subvencijama za firme Endava i Cumtobel, KKDP je odgovorila da nije primila prijave državne pomoći. Kasnije je potvrđeno da je država odustala od davanja pomoći kompaniji Endava (iako je Savet za ekonomski razvoj doneo pozitivnu odluku), a Cumtobel je do kraja izrade ovog izveštaja ostao samo još jedna najava investicije (krajem maja se pojavila informacija da će predstavnici grada Niša "uskoro" potpisati memorandum sa tom firmom).

Na zahtev da dostavi svoju odluku o preostale četiri subvencije, Komisija je odgovorila da se sva njena rešenja javno objavljuju na internet prezentaciji, na adresi www.kkdp.gov.rs u okviru sekcije "Odluke Komisije". Transparentnost Srbija je potom pojasnila Komisiji da joj je poznato gde se objavljuju odluke ali da joj se obratila upravo zbog toga što odluke povodom ugovora o subvencijama zaključenim sa tim firmama nije mogla da nađe na sajtu. KKDP je nakon toga dostavila novi odgovor da joj je, od pomenutih firmi, dostavljena samo prijava individualne pomoći firmi Yura Rača u februaru 2016. godine, za izgradnju novog objekta u Leskovcu. U vezi sa Mitrosfleischwaren, KKDP je informisala TS da se proglasila nenadležnom i da je "dopis" u vezi sa tim, neposredno nakon što je TS uputila zahtev KKDP, dostavila i Ministarstvu. Iz odgovora nije jasno kakva je pravna forma tog "dopisa", da li je KKDP donela odluku na sednici, niti kada je sednica održana. Nikakva odluka KKDP u vezi sa Mitrosom nije dostupna na sajtu KKDP.

Analizirane subvencije

NCR doo Beograd

Ono što je specifično kod državne pomoći firmi **NCR doo Beograd** (a što ilustruje način na koji su subvencije deljene u vreme ministra Mladana Dinkića) jeste to što je prilikom razmatranja ugovora za dodelu državne pomoći iz 2015. godine KKDP utvrdila (na osnovu izjave korisnika o tome da li je bio ili jeste korisnik državne pomoći) da je pomoć dodeljivana takođe 2011. i 2013. godine, a da Komisija nije razmatrala dozvoljenost, pa je tek u februaru 2016. godine pokrenula postupak naknadne kontrole.

Naime, NCR je u oktobru 2011. dobila 1,5 milion evra od Ministarstva ekonomije za otvaranje Centra za izuzetnost i zapošljavanje 300 radnika. Potom je u aprilu 2013. dobila 1,5 milion evra od Ministarstva finansija i ekonomije za zapošljavanje novih 300 radnika. U postupku naknadne kontrole KKDP nije razmatrala dozvoljenost ove dve državne pomoći pojedinačno, već je, nakon što je odobrila treću subvenciju, razmatrala prve dve zbirno sa tom trećom - zbirni iznos dodeljen za sve tri subvencije i zbirnu obavezu koju je korisnik ugovorom prihvatio. Obračunali su da je na taj način intenzitet državne pomoći 23,86% opravdanih troškova zarada.

Nakon ove tri subvencije, usledila je i četvrta u aprilu 2016. godine, 3.131.495 evra. Ovog puta Komisija je sva četiri ugovora razmatrala kao deo jedinstvenog investicionog projekta. Ukupna subvencija je 10.135.495 evra, a ukupna obaveza zapošljavanja 2094 do kraja 2016. godine (po 300 po prva dva ugovora, 600 po trećem i 550 po četvrtom ugovoru).

Predviđeno je da subvencija za četvrti ugovor bude isplaćena u tri rate - 2017, 2018 i 2019. godine. Uslov za isplatu prve tranše (trećine subvencije od 3.131.495 evra) je zapošljavanje 550 novih radnika u roku od 9 meseci od dana zaključena ugovora, a najkasnije do 31.12.2016. godine i ulaganje 600.000 evra u istom roku. Ne navode se uslovi za isplatu preostalih rata u 2018. i 2019. godini. Ukupno bi NCR morao da ima 2094 zaposlena na kraju perioda (decembar 2016.) i da se taj broj ne smanjuje pet godina. Na dan potpisivanja četvrtog ugovora imao je 1544 zaposlena. Dostavljeni dokumenti pokazuju da je u oktobru 2016. imao 2106 zaposlenih čime je ispunio obavezu.

KKDP je, inače obračunala da je intenzitet državne pomoći za sva četiri ugovora zbirno 25,84%. KKDP je kao bruto zaradu koju isplaćuje korisnik računala 750 evra, što je znatno iznad zakonskog minimuma (uvećanog za 20% kako predviđa Uredba i ugovor), ali se može pretpostaviti da odgovara realnim troškovima zarada s obzirom na to da NCR zapošljava radnike sa višim nivoom školske spreme čije su plate znatno iznad minimalne mesečne zarade.

U dopisu Ministarstva NCR-u, iz decembra 2016. godine, navodi se da je (trećim) ugovorom o dodeli sredstava predviđeno je da privredno društvo u periodu od godinu dana nakon ispunjenja obaveze zaposlenja (800 novozaposlenih lica) isplaćuje zarade u skladu sa članom 3. stav 6. Ugovora (da svakom zaposlenom redovno isplaćuje neto zaradu u iznosu koji je najmanje 20% veći od minimalne zarade u Republici Srbiji), kao i da u tom periodu isplati najmanje 15.236.632 evra na ime troškova zarada za 1421 radnika. *„Na osnovu Izveštaja o nalazima činjeničnog stanja od 9.12.2016. godine, pripremljenog od strane društva za konsalting i reviziju „KPMG d.o.o.“ Beograd, utvrdili smo da su ispunjeni uslovi za isplatu druge tranše sredstava u skladu sa Ugovorom. Napominjemo da je potrebno da nam dostavite pregledniji deo priloga Izveštaja ovlašćenog revizora u kome se nalaze podaci o zaposlenim licima, kako bismo ih detaljno sagledali. Na osnovu navedenog, smatramo da su ispunjeni uslovi za isplatu druge tranše dodeljenih sredstava i da možete dostaviti zahtev za isplatu sa bankarskom garancijom i drugom neophodnom dokumentacijom.“*

Iz izveštaja Centralnog registra obveznika socijalnog osiguranja sa stanjem od 31. marta 2017. godine vidi se da NCR na taj dan imao 2126 zaposlenih.

Mei Ta Europe doo

Specifičnost subvencije firmi **Mei Ta** je u tome što je Ministarstvo privrede potpisalo Ugovor pozivajući se na rešenje KKDP koje još nije bilo doneto. Reč je o subvenciji od čak 22.710.000 evra kineskoj kompaniji Mei Ta za izgradnju fabrike u Obrenovcu.

Komisija za kontrolu državne pomoći je 11. februara 2016. donela [rešenje broj 023-02-00006/2015-1](#) kojim se dozvoljava državna pomoć od 22.710.000 evra kompaniji Mei Ta Europe doo. Reč je o kompaniji sa četiri zaposlena, registrovanoj u Obrenovcu, koju je osnovala istoimena kompanija sa Kipra, a koja je, pak, zavisno jednočlano društvo kineske kompanija Mei Ta Industrial, članice grupacije koja zapošljava 10.000 radnika. Komisija je izračunala da pomoć iznosi 37,85% troškova ulaganja od 60 miliona evra, pa je dozvoljena prema Zakonu i Uredbi, koji propisuju da pomoć za velika privredna društva može iznositi do 50% početnog ulaganja.

S obzirom da je u [medijima](#) dovođen u pitanje obračun vrednosti zemljišta koje je dato kineskoj kompaniji kao deo državne pomoći, treba napomenuti da bi se, i da je vrednost 14 hektara ustupljenog građevinskog zemljišta procenjena i na višestruko veću vrednost od 1,7 miliona evra, iznos državne pomoći uklopio u maksimalni dozvoljeni okvir, ali bi verovatno investitor morao da isplati više od 1,9 miliona evra za preostalih 16 hektara.

Ministarstvo privrede je Komisiji za kontrolu državne pomoći još u julu 2015. podnelo zahtev za davanje mišljenja o dozvoljenosti državne pomoći i uz njega priložilo Predlog zaključka o usvajanju Okvirnog sporazuma o investiranju između Republike Srbije, grada Beograda, gradske opštine Obrenovac i kineske kompanije Mei Ta. Komisija je u avgustu 2015. odgovorila Ministarstvu i objasnila da je Okvirni sporazum pravno neobavezujući i da nije osnov za davanje mišljenja o dozvoljenosti državne pomoći (zanimljivo je da je nešto kasnije KKDP razmatrala Memorandum sa firmom Streit Nova - taj slučaj je opisan u okviru ovog poglavlja), već je potrebno da dostave ugovore predviđene okvirnim sporazumom.

Potom je Ministarstvo privrede 29. oktobra 2015. dostavilo prijavu državne pomoći i Predlog zaključka vlade kojim se usvaja Ugovor o dodeli sredstava i priložilo Nacrt ugovora. Sednica Komisije održana je 3. novembra, ali je u međuvremenu Vlada (30. oktobra) utvrdila zaključak, a ministar privrede Sertić sa direktorom kineske kompanije registrovane u Obrenovcu 2. novembra potpisao Ugovor o dodeli sredstava. Iako su slični ugovori ranije dobijali veliki medijski publicitet, 2. novembra 2015. se informacija o potpisivanju ugovora nije pojavila ni na sajtu Ministarstva privrede, ni na sajtu Vlade Srbije, a samim tim, ni u medijima.

Komisija za kontrolu državne pomoći ipak je, kako se navodi u Rešenju, „došla do saznanja“ da je Predlog zaključka u međuvremenu usvojen. Do usvajanja zaključka je došlo na sednici Vlade od 30. oktobra. Ta se informacija takođe ne može naći na sajtu Vlade niti u Službenom glasniku, jer se zaključci ne objavljuju. Stoga je Komisija i naložila Ministarstvu da podnese potpunu prijavu u roku od 15 dana. Ministarstvo je to uradilo nepun mesec dana po isteku roka, 14. decembra 2015, te je Komisija na sednici 11. februara donela rešenje kojim daje pozitivno mišljenje.

Šta je sporno? Iako je Rešenje **usvojeno 11. februara 2016. godine**, ministar Sertić je još **2. novembra 2015. potpisao Ugovor o dodeli sredstava u kome se poziva na zaključak Vlade od**

30. oktobra (tim zaključkom je Vlada prihvatila nacrt ugovora) i **na (buduće) rešenje** Komisije za kontrolu državne pomoći kojim se odobrava državna pomoć za kompaniju Mei Ta. U ugovoru se navodi broj rešenja, istovetan broju rešenja donetom tri meseca kasnije, za šta nije bila potrebna vidovitost, jer je ceo predmet od avgusta i odlučivanja o prvom podnetom zahtevu vođen pod istim brojem. Za unošenje podatka kog datuma je rešenje doneto bila bi potrebna ili vidovitost ili drskost da se unese lažni podatak. I jedno i drugo su izostali, pa se ugovor poziva na buduće rešenje, bez datuma.

Budući da Zakon o kontroli državne pomoći, suprotno logici, ne sadrži pravilo o ništavosti ugovora niti kazne za one koji krše pravila o dodeli te pomoći ili o kontroli, činjenica da je državna pomoć tek naknadno kontrolisana, verovatno neće imati uticaja na validnost ugovora. S druge strane, unošenje neistinitih podataka u ugovor može biti kažnjivo, a može biti i razlog za raskid, na primer, ukoliko je strani partner bio doveden u zabludu da su dodelu subvencije odobrili svi nadležni organi Republike Srbije.

U rešenju KKDP se navodi da je davalac pomoći Republika Srbija i opština Obrenovac, pomoć traje od 2016. do 2021. godine, a dodela zemljišta je jednokratna. Dodeljuje se 1.710 miliona evra vredno zemljište, ukupne površine 13ha 98a 65m², 3.5 miliona evra subvencija u 2016. godini uz obavezu Mei Ta da investira 10 miliona evra i zaposle 40 radnika, 3.5 miliona u 2017, kumulativno investicija 20 miliona i zaposleno kumulativno 150, 3.5 miliona u 2018, kumulativno investicija 30 miliona i zaposleno kumulativno 350, 3.5 miliona u 2019, kumulativno investicija 40 miliona i zaposleno kumulativno 550, 7 miliona u 2021, kumulativno investicija 60 miliona i zaposleno kumulativno 770.

Intenzitet pomoći je 37,85% u odnosu na opravdane troškove početnih ulaganja (od 60 miliona evra).

Inače, KKDP je obračunala i da će troškovi zarada firme Mei Ta tokom dvogodišnjeg perioda nakon dostizanja pune zaposlenosti (774 radnika) biti 9.907.200 evra. To znači da je u ovom slučaju prosečna bruto mesečna plata 533 evra.

Iz Ministarstva privrede u aprilu 2017. godine je Transparentnosti dostavljen izveštaj CROSO iz septembra 2015. kojim se potvrđuje da Mei Ta ima četiri zaposlena (početni broj u odnosu na koji se računa broj novozaposlenih) i prevod sa kineskog jezika revizorskog izveštaja za kinesku kompaniju Mei Ta iz 2012. godine. Nije dostavljen dokument koji bi potvrdio da li je Mei Ta ispunila obavezu investiranja 10 miliona evra (traženi su dokumenti u vezi sa kontrolama koje je Ministarstvo vršilo u skladu sa članom 31. stav 6. Uredbe koja kaže da Ministarstvo može u svakom trenutku u toku realizacije investicionog projekta da izvrši kontrolu visine, dinamike i strukture ulaganja predviđene investicionim projektom, odnosno Ugovorom, u cilju kontrole ispunjenja ugovornih obaveza korisnika sredstava).

Što se tiče obaveze zapošljavanja, dostavljen je tablerani pregled izveštavanja CROSO o broju zaposlenih u pojedinim firmama obuhvaćenim uzorkom TS. Tako je Mei Ta u aprilu 2016. imala osam zaposlenih (pet na neodređeno), u junu 32 (29 na neodređeno), u septembru 62 (31 na neodređeno) i u decembru 85 (59 na neodređeno). Iz toga se vidi da je obaveza po pitanju broja zaposlenih na kraju 2016. godine ispunjena.

Džonson Električ

U aprilu 2016, KKDP je odobrila državnu pomoć od 19.2 miliona evra za firmu **Džonson Električ**, koja predviđa isplatu ovog iznosa u četiri jednake tranše od 2017. do 2020. godine po dostavljanju dokaza da su ispunili deo obaveze ulaganja i zapošljavanja. KKDP je utvrdila da je subvencija 44,85% opravdanih troškova od 42.809.000 evra, što uključuje izgradnju novog proizvodnog objekta za 9.3 miliona evra, rekonstrukciju objekta za 402.000 evra i ulaganje u novu opremu 33.107.000 evra. Ulaganje u polovnu opremu od 7.191.000 evra komisija nije uzela u obzir jer se radi o velikom privrednom subjektu i ulaganje u polovnu opremu ne predstavlja opravdani trošak. Korisnik se, naime, obavezao da investira 50 miliona evra, da ne smanjuje ukupan broj radnika ispod 3.400 pet godina od završetka investicionog projekta i da u istom periodu ne smanjuju vrednost osnovnih sredstava.

Ono što je specifično za ovaj slučaj, jeste da se iz izveštaja koje je Ministarstvo privrede dostavilo TS vidi da je postojala najmanje još jedna subvencija za Džonson Električ, koju KKDP nije razmatrala, niti je o njoj bila obavještena u okviru zahteva za izjašnjenje o subvenciji iz 2016. godine.

Naime, Ministarstvo privrede je firmi Džonson Električ u junu 2016. godine poslalo obavještenje da je tri meseca ranije usvojena nova Uredba o uslovima i načinu privlačenja ulaganja i ukazala na mehanizme dokazivanja ispunjenosti obaveza korisnika subvencija. U dopisu se pominje ugovor o subvenciji zaključen između Ministarstva finansija i privrede i Džonson Električ od 22. avgusta 2013. i činjenica da 22. avgusta 2016. ističe rok za realizaciju obaveza i za podnošenje zahteva za isplatu poslednje tranše. Iz dopisa se ne vidi kakve su bile obaveze firme Džonson Električ po tom ugovoru.

TS su dostavljeni i polugodišnji izveštaji koji je Džonson Električ marta i avgusta 2014. podneo SIEPA-i, iz kojih se takođe ne vide ukupne obaveze (do avgusta 2014. investirano je oko 900 miliona dinara i zaposleno 49 radnika na neodređeno i 15 na određeno vreme). Pored toga dostavljen je izveštaj revizora iz avgusta 2015. godine, koji takođe nije relevantan sa stanovišta ispunjavanja investicionog projekta. Nisu dostavljeni izveštaji o tome koliko je Džonson Električ imao zaposlenih tokom 2016. godine, niti se podaci o broju zaposlenih u ovoj firmi nalaze u tablearnom pregledu stanja na dan 31. marta 2017. godine.

Lear Corporation doo

KKDP je donela rešenje u decembru 2015. godine kojim se dozvoljava pomoć za **Lear Corporation doo** za period 2017-2018. godina. Ukupno je planirano 9.588.000 evra subvencija, od toga 3.848.625 u 2017. godini, a u 2018. godini dve rate od 4.361.775 i 1.377.600 evra, što je 32,57 % opravdanih troškova dvogodišnjih zarada.

KKDP je utvrdila da su troškovi zarada u dvogodišnjem periodu 29,44 miliona, što znači da je mesečna bruto zarada za svakog od 2000 radnika 603 evra. Korisnik se obavezao da isplaćuje zaradu 20% veću od minimalne zarade.

Korisnik se obavezao da osnuje postrojenje za proizvodnju kablovskih snopova u Novom Sadu i zaposli 2000 radnika u roku od tri godine od dana potpisivanja ugovora. Ugovor predviđa da ukupna vrednost ulaganja od strane korisnika iznosi najmanje 16.780.000 evra, a KKDP je u obzir uzela kao opravdani trošak ulaganja samo vrednost nove opreme, od 9.722.000 evra. Dozvoljenost je računata u odnosu na troškove zarada.

Prema izveštaju CROSO od 31. marta 2017. Lear ima 1549 zaposlenih, od toga 1548 na neodređeno vreme. Ministarstvo privrede nije dostavilo bilo kakve podatke o izvršavanju obaveza korisnika (izveštaj revizora) iz kojih bi se moglo zaključiti koliki su iznosi koje Lear isplaćuje za zarade, odnosno kolika je prosečna zarada. Naime, ukoliko se isplaćuju zarade na minimalnom nivou predviđenom ugovorom (oko 350 evra) postavlja se pitanje da li je subvencija u okviru graničnih dozvoljenih vrednosti (2000 zaposlenih x 24 meseca x 350 evra = 16,8 miliona te bi subvencija od 9.588.000 evra predstavljala 57% troškova).

Delphi Packard doo Novi Sad

U februaru 2016. godine KKDP je donela odluku kojom odobrava subvenciju od 18.300.000 evra za firmu **Delphi Packard doo Novi Sad** koja se bavi „proizvodnjom opreme za povezivanje žica i kablova“. Trajanje državne pomoći je od 2016. do 2019. godine. Subvencija će biti dodeljena u tri rate 2017, 2018. i 2019. godine, po 6.1 milion evra. Prva rata dodeljuje se kada firma uloži 16.877.650 evra i zaposli 785 radnika, druga kada uloži 11.337.650 evra i zaposli dodatnih 1215 radnika, a treća kada uloži još 6.097.650 evra i zaposli 1000 radnika.

Ugovor predviđa osnivanje postrojenja u Novom Sadu uz ulaganje 25.712.950 evra i zapošljavanje 2000 radnika, u trogodišnjem periodu nakon zaključenja ugovora, gde procenjeni trošak zarada iznosi 24.578.911 evra. U drugo postrojenje, gde će zaposliti 1000 radnika, korisnik mora da uloži 8.6 miliona evra, a procenjeni trošak zarada je 12.610.064 evra. Tačna lokacija drugog postrojenja treba da se definiše aneksom ugovora, a biće određena u saradnji korisnika i Razvojne agencije Srbije, u zavisnost od raspoloživosti kvalifikovane radne snage, s tim što će „korisnik nastojati da postrojenje ustanovi u nekoj od nerazvijenih opština u Srbiji sa visokom stopom nezaposlenosti“.

Svi zaposleni rade sa punim radnim vremenom i nejasno je zbog čega je minimalna zarada definisana na osnovu cene rada po satu. Bruto zarada po računici KKDP je 516,5 evra mesečno. S obzirom na to da je intenzitet državne pomoći 49,21% (na samoj granici dozvoljenosti za velika preduzeća od 50%) opravdanih troškova, odnosno procenjenih troškova zarada za novootvorena radna mesta, biće važno pratiti izveštaje revizora o troškovima zarada i prosečnim zaradama. Ministarstvo privrede nije dostavilo TS bilo kakve izveštaje o dosadašnjoj kontroli ispunjavanja obaveza. Na dan 31. marta Delphi Packard ima 1336 zaposlenih, od toga 896 na neodređeno, čime je, po pitanju broja zaposlenih, već ispunjena obaveza za 2017. godinu.

Aunde

Odlukom Komisije iz oktobra 2016. godine odobrena je subvencija za firmu **Aunde**, koja se bavi izradom presvlaka za automobilsku industriju. Ukupan planirani iznos pomoći je 1.011.000 evra, od toga 141.540 u 2016. godini po dostavljanju dokaza da je korisnik investirao 807.500 evra i zaposlio 16 novih radnika, a a preostalih 869.460 evra u 2018. godini po dostavljanju dokaza da je korisnik ispunio obavezu ulaganja od 2.592.500 evra i obavezu zaposlenja 354 nova radnika. Obračunato je da je to 25% troškova zarada za period od dve godine, koji iznose 4.044.000 evra za 370 radnika. Po isteku tri godine ukupan broj zaposlenih na neodređeno mora biti najmanje 571, a ukupan na određeno i neodređeno najmanje 624. Korisnik je u prethodnoj godini imao 166 zaposlenih čiji su godišnji troškovi zarada iznosili 913.458 evra (458 evra mesečno bruto), a na dan potpisivanja ugovora 201 na neodređeno i 53 na određeno. Na dan 31. marta 2017. Aunde, prema podacima CROSO, ima 299 zaposlenih, od toga 246 na neodređeno.

Inače, Komisija je uvidom u dokumentaciju utvrdila da je korisnik već dobijao državnu pomoć, na osnovu ugovora iz oktobra 2012. godine i aneksa ugovora iz jula 2013. godine, ukupno 1.2 miliona evra za izgradnju fabrike u Jagodini uz ulaganje od 2.563.000 evra i zapošljavanje najmanje 200 radnika.

Iako je u rešenju najavljeno da će Komisija u naknadnom postupku razmatrati dozvoljenost te pomoći, rešenje nije bilo moguće pronaći u vreme izrade ovog izveštaja.

Leoni Wiring Systems Southeast doo Prokuplje

U avgustu 2016. godine Komisija je razmatrala prijavu državne pomoći za firmu **Leoni Wiring Systems Southeast doo Prokuplje** za period 2016-2018. godina – ukupno 5.5 miliona evra subvencija, i to: 2.000.000 u 2016. godini, kada korisnik dostavi dokaze da je investirao osam miliona evra i ima 5002 radnika i 3.5 miliona u 2018. kada dostavi dokaze da je uložio dodatnih 14 miliona evra i ima 5202 radnika, od toga 4293 na neodređeno vreme (ova investicija kasnije je nazvana "faza 2").

Cilj i namena državne pomoći je podrška za realizaciju investicionog projekta za izgradnju u opremanje pogona za proizvodnju kablovskih setova u opštinama Prokuplje i Doljevac kao i zapošljavanje novih radnika.

Na dan potpisivanja ugovora Leoni je imao 4702 zaposlena od čega 3293 na neodređeno i 1409 na određeno vreme.

Komisija je razmatrajući dozvoljenost ove pomoći utvrdila da je postojala neprijavljena državna pomoć iz 2013. godine, Ministarstvo privrede podnelo je prijavu i KKDP ju je razmatrala na sednici već u septembru 2016. godine.

S obzirom na to da je prošlo manje od tri godine do dodele nove pomoći, sve je razmatrano kao jedinstven investicioni projekat vredan 16.117.216,57 evra, što je, kako je utvrđeno 47,6% od ukupnih opravdanih troškova u dve faze, jedinstvenog projekta, a koji iznose 35.036.277 evra.

Za prvu fazu (po ugovoru o državnoj pomoći iz 2013. godine) rok za realizaciju bio je 2016. godina i podrazumevala je 21 milion evra ulaganja, a u drugoj fazi ulaganje je već pomenutih 22

miliona evra, pri čemu Komisija u zbir ukupnih ulaganja nije računala ulaganja u polovnu opremu, te je izračunala da je zbir 35.036.277 evra. S obzirom da to da nije imala primedbe na eventualna ulaganja u polovnu opremu u drugoj fazi, može se zaključiti da je sporan bio iznos predviđen po ugovoru iz 2013. godine, te je investicija koja bi se priznala kao osnov za izračunavanje da li je subvencija u granicama dozvoljene 13.036.277 evra. Na osnovu zbira subvencija, može se zaključiti, iako se eksplicitno ne pominje, da je subvencija 2013. godine iznosila 10 miliona evra.

Prilikom razmatranja ovog "jedinственog investicionog projekta" u dve faze, KKDP je utvrdila da postoji i treća faza, te je tražila dodatnu dokumentaciju i u oktobru 2016. godine ponovo je razmatrala "slučaj Leoni". Ukupan iznos državne pomoći, za sve faze, je 23.101.216,57 evra, odnosno za treću fazu je predviđeno 6.984.000 evra. Za treću fazu predviđeno je ulaganje od 22 miliona evra, a broj zaposlenih na kraju investicionog perioda (2019. godine) trebalo bi da bude 7402 (od toga 6492 na neodređeno).

Prema podacima CROSO, Leoni nadan 28. novembra 2016. ima 5085 zaposlenih, što znači da je ispunjena obaveza po pitanju broja zaposlenih na kraju 2016. godine. U izveštaju revizora, dostavljenom TS iz Ministarstva privrede, vidi se da je potvrđeno da je ispunjena i obaveza ulaganja osam miliona evra (kao i zaposlenja novih 300 radnika, što potvrđuje i izveštaj CROSO)⁶.

Kontitek fluid Srbija

U septembru 2015. godine KKDP je razmatrala dozvoljenost državne pomoći za preduzeće **Kontitek fluid Srbija** koju daje grad Subotica i koja se sastoji u građevinskom zemljištu vrednom 253.727,15 evra (2ha 54a 22m²). To je 1,49% planiranih investicija od 17 miliona evra.

Kontitek je planirao izgradnju industrijskog objekta za proizvodnju komponenata za auto-industriju, odnosno proširenje postojeće delatnosti. Cilj i namena državne pomoći jeste realizacija investicionog projekta, to jest izgradnja industrijskog objekta u funkciji realizacije projekata ekonomskog razvoja i to za proizvodnju komponenata za auto-industriju, koja predstavlja proširenje postojeće delatnosti.

Korisnik je obavezan da zaposli ne manje od 500 radnika do 31. decembra 2018. godine, a početne investicije moraju opstati na istoj lokaciji najmanje pet godina po završetku projekta (a to je 31. decembar 2018. godine).

U decembru 2015. godine KKDP je odobrila i državnu pomoć od tri miliona evra koju je istoj firmi dodelila Vlada Srbije. Planirana je isplata u tri jednake rate 2016, 2017. i 2018. godine, a korisnik ima istu obavezu koja je već predviđena ugovorom sa gradom Suboticom - da u roku od tri godine investira 17 miliona i zaposli 500 radnika (pored postojećih 622 koji su trenutno zaposleni, od toga 300 na neodređeno vreme).

⁶ Treba napomenuti, kako bi se izbegla zabuna, da postoje i ugovori o subvenciji za firme Leoni WSC Southeast Europe Prokuplje i Leoni Corporation doo Beograd.

Ministarstvo privrede nije dostavilo izveštaje revizora o ispunjavanju obaveza Kontiteka niti podatke CROSO o broju zaposlenih. U tabelarnom pregledu broja zaposlenih na dan 31.marta 2017. godine nema Kontiteka.

Yura u Rači, Leskovcu i Nišu

TS je razmatrala subvencije za fabrike **Yura u Rači, Leskovcu i Nišu**. Ispostavilo se da postoji samo jedno rešenje KKDP koje se odnosi na dozvoljenost državne pomoći dodeljene firmi Yura Rača za otvaranje pogona u Leskovcu. Korespondencija sa KKDP tim povodom predstavljena je u „Analizi prakse KKDP“. Podaci o ovim investicijama dodeljenim u vreme ministra Mladana Dinkića mogu sa naći u medijskim izveštajima, a TS je od Ministarstva privrede pribavila izveštaje o realizaciji i podatke o stanju broja zaposlenih.

U julu 2010. godine objavljeno je da je Kompanija **Yura** u fabrici u **Rači** pokrenula serijsku proizvodnju električnih instalacija za auto-industriju. Mediji su preneli izjavu tadašnjeg ministra Dinkića da je Yura tri meseca ranije kupila preduzeće „Zastava elektro“ u Rači, pri čemu je odmah uposlila 300 radnika i započela renoviranje fabričkih hala. Prema njegovim rečima u julu 2100. bilo je zaposleno 820 radnika, a do kraja godine trebalo je da bude zaposleno "više od hiljadu". Naveo je i da je subvencija Vlade za zapošljavanje u račanskoj „Yuri“ bila 4.500 evra po radnom mestu.

Mladan Dinkić je tom prilikom, u julu 2010. godine najavio i da će **Yura** za otvaranje fabrike u **Nišu** dobiti subvenciju od 7.000 evra po novootvorenom radnom mestu. Fabrika je trebalo da bude završena do proleća 2011. godine, a da do kraja te godine uposli 1500 ljudi.

U izveštaju SIEPA-e dostavljenom u martu 2015. godine Ministarstvu privrede navode se podaci o subvencijama i realizaciji ugovora sa kompanijom Yura za pogone u Rači i Leskovcu.

Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja je prvi ugovor sa kompanijom **Yura** potpisalo 12. aprila 2010. godine. Reč je o ugovoru za projekat „Proizvodnja kablovskih instalacija za auto-industriju-Kupovina fabrike Zastava **Rača** iz privatizacije“. Korisnik je bio novoosnovano privredno društvo i obavezao se na investiciju od osam miliona evra i otvaranje 1000 radnih mesta u periodu od tri godine. Odobrena je subvencija od 4, miliona evra. Zapošljavanje je realizovano već 1. septembra 2010. kada je povučena i poslednja tranša subvencije. Prema izveštaju iz februara 2015. kompanija je izvršila ulaganja od 8.778.225 evra, a na dan 31. decembra 2014. imala je 1172 zaposlenih na neodređeno vreme. Porjekat je potpuno realizovan, uključujući i obavezu zadržavanja broja zaposlenih u periodu od tri godine po povlačenju poslednje tranše. KKDP ovu subvenciju nije razmatrala.

Ugovor sa kompanijom Yura za projekat u **Nišu** Ministarstvo ekonomije je potpisalo 14. septembra 2010. godine. Kao što je Dinkić naveo u izjavi - odobreno je 10.5 miliona evra, za ulaganje od 15 miliona evra i zapošljavanje 1500 radnika u roku od tri godine. Zapošljavanje je realizovano 15. novembra 2012. godine kada je povučena i poslednja tranša subvencije. Kompanija je, prema izveštaju iz februara 2015. izvršila investicije od 15.885.006 evra i na dan

31. decembra 2014. imala je 1.745 zaposlenih na neodređeno vreme, navela je SIEPA u izveštaju. KKDP nije razmatrala dozvoljenost ove državne pomoći.

Za fabriku **Yura Leskovac** nađena je odluka KKDP. Reč je o dodeli zemljišta vrednog 951.506,92 evra (3ha, 72 ara, 17m²) što je 47,6 % opravdanih troškova (tačno ispod granice od 50% koliko je dozvoljena pomoć za velike privredne subjekte) ulaganja od dva miliona evra. Davalac subvencije je grad Leskovac. Cilj je dalja realizacija investicionog projekta, tj. proširenje postojećih kapaciteta za proizvodnju električne i elektronske opreme za motorna vozila.

Korisnik se obavezao da izgradi novi objekat i u roku od šest meseci od dana overe ugovora i da u roku od 12 meseci zaposli još 700 radnika te da ukupan broj zaposlenih u pogonu u Leskovcu ne smanjuje ispod 2215 broj zaposlenih u pogonima u Leskovcu od isteka tih 12 meseci pa do isteka roka od pet godina od dana overe ugovora. U rešenju KKDP navodi se da je davalac subvencije dostavio izjavu korisnika da sredstva koja su obuhvaćena investicijom **ne sadrže nijedan drugi vid državne pomoći**, osim nameravane državne pomoći u vidu dodele građevinskog zemljišta. Predviđeno je da korisnik u roku od šest meseci od overe ugovora izgradi objekat u skladu sa elaboratom.

Od materijala koji se odnose na kontrolu sprovođenja investicionog projekta **Yura Leskovac**, odnosno na izveštaje o realizaciji projekta, Ministarstvo privrede je dostavilo tri izveštaja. Izveštaj SIEPA-e iz marta 2015. godine predstavlja pregled koje su sve subvencije dodeljene kompaniji Yura. Tu se, pored projekata u Rači i Nišu, navodi da je 28. oktobra 2011. godine Ministarstvo ekonomije potpisalo **ugovor o subvenciji**. Korisnik se obavezao na ulaganje od 13 miliona evra i zapošljavanje 1500 radnika u periodu od naredne tri godine. Odobreno je 7.000 evra po radnom mestu odnosno ukupno 10.5 miliona evra, sa rokom za realizaciju do 28. oktobra 2014. Zapošljavanje je realizovano 26. septembra 2014. godine kada je povučena i poslednja tranša subvencije. Prema izveštaju iz februara 2015, kompanija je izvršila ulaganja od 13.118.409 evra, a na dan 31. decembra 2014. imala je 1538 zaposlenih na neodređeno vreme u pogonu u Leskovcu. Projekat je, zaključila je SIEPA, u potpunosti realizovan, a period monitoringa se završava 26. septembra 2017. godine.

Kao što je navedeno, KKDP ovaj prvi ugovor nije razmatrala.

Ministarstvo privrede dostavilo je TS i šestomesečni izveštaj Yura kompanije iz juna 2015. godine i decembra 2016. godine. Izveštaji sadrže pregledne podatke o realizaciji projekata u sva tri grada. U prvom zveštaju se navodi da se planira izgradnja još jedne fabrike u Leskovcu i proširenje proizvodnje, što je kasnije i realizovano. U tom izveštaju se vidi da je broj zaposlenih u Rači smanjen za 28 (80 manje na neodređeno i 52 više na određeno), u Nišu za 157 (19 manje na neodređeno i 138 manje na određeno), dok je u Leskovcu povećan za 667 (pet na neodređeno i 622 na određeno). Treba napomenuti da je za pogone u Rači i Nišu istekao rok do kada je Yura morala da održava broj zaposlenih na nivou predviđenim ugovorom o subvenciji, dok rok od godinu dana do kada je trebalo da zaposli 700 radnika na određeno vreme nije bio istekao u trenutku izrade ovog izveštaja, te je u tom trenutku bilo manje od 700 novozaposlenih i oni su bili zaposleni na određeno vreme.

U decembru 2016. godine Yura je ukupno imala 5633 zaposlena, od toga 4302 na neodređeno. Prema izveštaju Centralnog registra od 31. marta 2017. godine, imala je 5929, od toga 4619 na neodređeno, a 1310 na određeno.

Geox u Vranju

Rešenje KKDP o subvenciji za fabriku obuće **Geox u Vranju** (odnosno za firmu **Technic development doo** Vranje) ne može se naći na sajtu KKDP među odlukama koje je ovo telo donosilo od osnivanja do danas. Na prvi dopis TS u vezi sa ovim ugovorom i odlukom KKDP o dozvoljenosti pomoći predviđene tim ugovornom (kao i još nekoliko ugovora zaključenih sa kompanijom Yura), Komisija je odgovorila da se sva njena rešenja javno objavljuju na internet prezentaciji, na adresi www.kkdp.gov.rs u okviru sekcije „Odluke Komisije”. Transparentnost Srbija je u novom dopisu Komisiji ukazala da joj je poznato na kojoj stranici se objavljuju odluke ali da joj se obratila upravo zbog toga što tražene odluke nisu na toj stranici. Komisija je potom dostavila novi odgovor u kome nije eksplicitno navela da li je razmatrala dozvoljenost subvencija, već je navela da je od svih pomenutih firmi, na sajtu dostupno samo jedno rešenje u vezi sa subvencijom za firmu Yura Rača za otvaranje pogona u Leskovcu.

Ugovor o subvenciji za fabriku obuće Geox je prema oceni TS sporan, zbog iznosa koji izlazi iz limita postavljenog Uredbom o pravilima za dodelu državne pomoći.

Naime, Uredba predviđa da se „visina regionalne investicione državne pomoći koja se dodeljuje velikim privrednim subjektima utvrđuje do 50% opravdanih troškova za početna ulaganja”. Pri tome su opravdani troškovi - troškovi ulaganja u: 1) početna investiciona ulaganja (materijalna i nematerijalna imovina), 2) nova radna mesta povezana sa početnim ulaganjem. Dalje je u Uredbi pojašnjeno da se ova dva kriterijuma ne mogu primenjivati kumulativno - da se opravdani troškovi računaju kao zbir investicionih ulaganja i troškova zarada, već se: „Ukupan iznos regionalne investicione državne pomoći izračunava na bazi: 1) opravdanih troškova za početna investiciona ulaganja, 2) procenjenih troškova zarada za novootvorena radna mesta povezana sa ulaganjem u dvogodišnjem periodu, 3) kombinacijom metoda iz stava 1. tač. 1) i 2) ovog člana pod uslovom da pomoć ne premaši najpovoljniji iznos koji proizlazi iz primene jednog ili drugog načina izračunavanja” (član 12. Uredbe).

Podatke o iznosu državne pomoći mogli su se naći u medijima, u izjavama najviših državnih zvaničnika. Ugovor o izgradnji fabrike potpisan je u oktobru 2012⁷: „Ministar finansija i privrede Mlađan Dinkić i predsednik kompanije "Geox" Mario Moreti potpisali su danas u Vranju ugovor o dodeli sredstava za direktne investicije, koji će omogućiti **zapošljavanje 1.250 radnika** u novoj fabrici u čiju će izgradnju "**Geox**" uložiti **15,8 mil EUR**. Ugovor je potpisan u prisustvu premijera Srbije Ivice Dačića, a kompanija "Geox" namerava da u Vranju izgradi fabriku za proizvodnju ženske modne obuće visokog kvaliteta, koja bi godišnje proizvodila 1.250.000 pari obuće. **Vlada Srbije podržaće to ulaganje kroz program za podsticaj direktnih investicija u iznosu od 9.000 EUR po svakom novootvorenom radnom mestu.** Ministar Dinkić i

⁷ <http://www.ekapija.com/website/sr/page/640638/2012-nbsp-Geox-ula%C5%BEE-15-8-mil-EUR-u-fabniku-%C5%BEenske-obu%C4%87e-u-Vranju-Potpisan-ugovor-o-subvencijama-za-zapo%C5%A1ljavanje>

čelnik "Geox"-a potpisali su i Projektni okvirni ugovor o ostvarivanju međusobnih prava i obaveza između Srbije, Grada Vranja i kompanije "Geox".

“Fabrika je, prema navodima medija⁸ otvorena 2016. godine i tada je ponovljen podatak o subvenciji od 9.000 evra: „Planirano je da italijanska fabrika za proizvodnju obuće Geoks zaposli 1.250 radnika. Vlada Srbije **subvencionisala** je izgradnju fabrike sa **11,25 miliona evra**, odnosno sa 9.000 evra po svakom novootvorenom radnom mestu. Vlada je gradu Vranju dala 100 miliona dinara za uređenje zemljišta u slobodnoj zoni, što je bio preduslov da može da počne izgradnja fabrike, a Grad Vranje je po ugovoru završio kompletnu infrastrukturu u tom delu industrijske zone Bunuševac, a u planu je i izgradnja obilaznice”.

Na početku razmatranja treba naglasiti da, s obzirom na to da dokumenti nisu dostupni, nije moguće utvrditi da li se ulaganje od 15.8 miliona evra odnosi na ulaganja sopstvenih sredstava ili ukupna planirana ulaganja.

U svim odlukama KKDP koje je TS razmatrala govorilo se o ukupnim planiranim investicijama i intenzitet državne pomoći je računat kao odnos subvencije i ukupne planirane investicije, što bi trebalo da podrazumeva da to uključuje i sopstvena sredstva korisnika i subvenciju (jer Uredba propisuje da investicija mora da sadrži barem 25% sopstvenih sredstava, što je ograničenje koje nije relevantno za velika preduzeća za koja je procenat subvencije ograničen na 50%, ali bi moglo da bude od značaja za mala preduzeća).

Što se tiče ove konkretne subvencije, ako se dozvoljenost subvencije, sa stanovišta ograničenja računa u odnosu na planirana investiciona ulaganja, dobija se da je subvencija od 11.25 miliona evra 71% planiranih ulaganja od 15.8 miliona evra (ako 15.8 miliona uključuje i subvenciju). Ako ne uključuje, došlo bi se do toga da sama subvencija predstavlja 41,6% ukupnih ulaganja.

Što se tiče obračuna u odnosu na troškove zarada, KKDP je u slučajevima koje je TS analizirala koristila različite iznose mesečnih bruto zarada prilikom izračunavanja troškova zarada, pa su tako iznosi bruto mesečne zarada varirali u rasponu od 377 do 600 evra. To je veći iznos od bruto minimalne zarade uvećane za 20% što je najčešće obaveza korisnika subvencije definisana ugovorom i TS nije uspela da otkrije na koji način je KKDP došla do tolikog iznosa. Izuzetak mogu biti dve firme kod kojih se u ugovoru govori o osnovnoj ceni rada po satu, koja može biti veća od minimalne zbog obrazovnog profila zaposlenih. Prema statističkim podacima, minimalna bruto zarada je od 2011. do 2017. godine rasla u rasponu od 24.000 do 30.000 dinara, ali je, zbog rasta kursa evra, sve vreme bila u mnogo užem rasponu izraženo u evrima - između 230 i 245 evra (ne računajući sezonska variranja decembar/januar i april/maj). Ako se dvogodišnji troškovi zarada primaoca subvencije obračunaju na osnovu ovih podataka, oni iznose 1250 (zaposlenih) x 24 (mesece) x 250 (evra mesečno za bruto zaradu svaog zaposelnog) x 1,2 (uvećanje od 20%) = 9 miliona evra i subvencija ne samo da nije u granici do 50% već je veća od troškova zarada u periodu od dve godine. Ako se kao bruto zarada uzme iznos od 500 evra, kojim je KKDP operisala, ponovo se dobija da je subvencija iznad dozvoljenog intenziteta - čak 75%.

Zbog ovih podataka, a na osnovu ranijih iskustava da Komisija u nekim slučajevima nije želela da donese odluku o nedozvoljenosti iako godinama nije mogla da dobije podatke od resornog

⁸ <http://rs.n1info.com/a130801/Vesti/Vucic-u-fabricsi-Geox-u-Vranju.html>

ministarstva (slučaj Gorenje opisan u izveštaju TS iz 2015. godine⁹), neminovno se postavlja pitanje **da li je subvencija za fabriku obuće "Geox" promakao KKDP ili je razmatran, ali odluka nije doneta jer bi podrazumevala povraćaj nezakonito dodeljenih sredstava.**

Treba naglasiti da je korisnik ispunio svoje obaveze po pitanju zapošljavanja (Izveštaj Centralnog registra obveznika socijalnog osiguranja od 31. marta 2017. godine pokazuje da Technic development doo Vranje ima 1259 zaposlenih na neodređeno, 52 na određeno i dva po ugovoru; nisu dostupni podaci o ispunjavanju obaveze investiranja) i da bi pred sudom od države ponovo naplatio ono što mu je garantovano ugovorom. To nas vraća na pitanje na koje je TS ukazala i u izveštaju iz 2015. godine - **nepostojanje odgovornosti zvaničnika Republike Srbije za ugovore koje potpisuju, a koji nisu u skladu sa propisima.**

TS je dalje analizirala druge eventualne razloge zbog čega odluke o ovoj subvenciji nema na sajtu KKDP, odnosno da li je moguće da je subvencija dodeljena na osnovu neke odobrene šeme državne pomoći koja je podrazumevala javni konkurs i koja nije morala da se kao individualna pomoć prijavljuje Komsiji. Takvu šemu mogla bi predstavljati neka od ranije važećih uredbi o dodeli sredstava investitorima.

Ovaj podsticaj direktnih investicija mogao je da bude realizovan na osnovu Uredbe o uslovima i načinu privlačenja direktnih investicija iz 2011. godine ili 2012. godine. Ni za jednu ni za drugu nije doneto rešenje KKDP da je reč o šemi državne pomoći, a nije poznato da li je Geox dobio sredstva na javnom konkursu, ili je u bila u pitanju individualna pomoć realizovana na osnovu pomenute Uredbe.

KKDP je 31. maja 2012. godine naložila Ministarstvu ekonomije da dostavi potpune prijave svih individualnih državnih pomoći koje su dodeljene na osnovu Uredbe o uslovima i načinu privlačenja direktnih investicija iz 2011. godine, koja je prestala da važi stupanjem na snagu nove Uredbe iz 2012. godine, s obzirom da su na osnovu te uredbe **dodeljivane individualne državne pomoći**. Nismo našli podatke da su ove prijave naknadno dostavljene. Što se tiče Uredbe iz 2012. godine, na sajtu postoji rešenje o otpočinjanju postupka, ali ne i konačno rešenje Komisije.

Sledeća odluka koja se tiče uredbi o privlačenju investicija bila je tek 29. maja 2014. godine. Ministarstvo privrede je, naime 22. maja 2014. godine dostavilo predlog nove uredbe, ali je Vlada Srbije 22. maja usvojila uredbu, pa je KKDP zatražila od Ministarstva da dopuni prijavu i umesto predloga uredbe dostavi usvojenu uredbu. Ministarstvo to nije učinilo (ili bar na sajtu KKDP nema rešenja), već je praksu dostavljanja predloga koji u međuvremenu usvoji nastavilo od 2015. godine, kada je izabran novi sastav Komisije. U martu 2015. Ministarstvo je dostavilo predlog uredbe, KKDP u novom sastavu nije imala problem da razmatra predlog iako je on u međuvremenu usvojen, a takvu praksu nastavili su potom i Ministarstvo i KKDP¹⁰.

⁹ Državna pomoć – promišljeno ulaganje ili skrivena korupcija, Transparentnost Srbija, 2015.

http://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Drzavna_pomoc_izvestaj_februar_2015.doc

¹⁰ Na sednicama od 18. januara i 2. februara 2017. godine, KKDP je razmatrala predlog uredbe dostavljen 27. decembra 2016. godine, koji je u međuvremenu Vlada usvojila 29. decembra 2017. godine.

Ostalo je nepoznato na osnovu kog akta je dodeljena subvencija firmi Geox Vranje i ko je razmatrao usklađenost te subvencije sa pravilima za dodelu državne pomoći.

Što se **tiče izveštaja o realizaciji projekta**, kao što je već pomenuto, Geox je ispunila obaveze po pitanju broja zaposlenih – 7. novembra 2016. bilo ih 1280, od toga 1258 na neodređeno, a 31. marta 2017. 1311, od toga 1259 na neodređeno. Ministarstvo je u junu 2016. godine obavetsilo Technic Development da 31. decembra 2016. ističe rok za realizaciju investicionog projekta i podsetilo na obaveze o izveštavanju o realizaciji projekta.

Firma je u novembru 2016. poslala izveštaj revizora o ispunjenosti obaveza za period 2012-2016. sa pregledom ulaganja u osnovna sredstva, spiskom zaposlenih na dan 7. novembra 2016. godine i rekapitulacijom zarada na dan 30. oktobra 2016. Iz ovog izveštaja se vidi da je korisnik subvencije 28. januara 2015. dostavio zahtev **za produžetak roka za realizaciju investicionog projekta** koji je Komisija razmotrila na sednici 16. aprila 2015. godine, prihvatila i 7. maja 2015. potpisan je **aneks ugovora**. TS nije imala uvid u aneks (kao ni u ugovor), ali se na osnovu pomenutog dopisa Ministarstva privrede može zaključiti da je novi rok za ispunjene obaveza 31. decembar 2016. i da do tog datuma mora biti investirano 15.806.8096 evra i zaposleno 1250 novih radnika (u odnosu na stanje na dan potpisivanja ugovora). Od dana ispunjenja obaveze teče trogodišnji rok tokom kojeg se ne sme smanjivati broj zaposlenih.

Iz izveštaja se vidi da su do novembra 2017. isplaćene tri tranše subvencija¹¹, ukupno 8.437.500 evra, a da je ispunjenje projekta uslov za poslednju tranšu od 2.812.500 evra.

Revizor je utvrdio da je korisnik tokom trajanja projekta investirao 2.433.931.000 dinara, najveći deo za građevinske objekte (oko 1,3 milijarde) i postrojenja i opremu (oko jedne milijarde). Ako se iz ove računice isključi nabavka polovne opreme, investicije iznose 1.968.261.000 RSD odnosno **16.461.160 evra**, što je više od ugovorom predviđenog iznosa. To, međutim, potvrđuje i da subvencija od 11.25 miliona evra ne bi bila u okviru dozvoljenog limita (do 50% investicionih troškova), odnosno Komisija ne bi mogla da je odobri.

Izveštaj revizora potvrđuje da je u oktobru 2016. obračunata zarada za ukupno 1281 zaposlenog, čime je ispunjena obaveza zapošljavanja 1250 radnika. Revizor je, što je posebno bitno sa stanovišta dozvoljenosti subvencije, odnosno razrešenja pitanja da li je u granici do 50% troškova zarada, razmatrao i visine isplaćenih zarada, poreza i doprinosa. Prosečna neto zarada u oktobru 2016. bila je 30.771 dinar (ispunjen uslov da bude 20% veća od minimalne zarade), dok su ukupno isplaćene bruto zarade u tom mesecu bile 59.597.000 dinara.

To znači da je prosečna bruto zarada bila 377 evra, te da dvogodišnje ulaganje u zarade zaposlenih iznosi oko 11.6 miliona evra (377 evra x 1281 zaposleni x 24 meseca). To znači da je subvencija bila 97% troškova zarada u dvogodišnjem periodu nakon dostizanja pune zaposlenosti, što znači da ne bi bila dozvoljena ni po kriterijumu ulaganja u zarade.

Na osnovu ovih podataka jasno je da bi Komisija, da je razmatrala dozvoljenost ove subvencije, donela negativno rešenje, jer je limit probijen i u odnosu na investiciono ulaganja i u odnosu na troškove zarada.

¹¹ 28. oktobra 2013, 24. aprila 2014. i 1. aprila 2016.

Tibet moda doo

Po prijavi državne pomoći opštine **Ćuprija**, KKDP je u julu 2016. razmatrala dozvoljenost pomoći firmi **Tibet moda doo** u iznosu od 24,6 miliona dinara koji će se isplaćivati u četiri tranše od 2016. do 2019. godine. Obaveza korisnika je da zakupi poslovni prostor od 2.000 kvadratnih metara (2016. godine), i da u roku od šest meseci od zaključenja ugovora zaposli 20 radnika i da održava taj broj zaposlenih. Predviđeno je da korisnik investira 1,1 milion evra, od toga 881.200 u osnovna sredstva, a ostatak u zakup hale. Intenzitet pomoći (18%) je obračunat u odnosu na investiciono ulaganje. TS nije dobila dokumente koji bi potvrdili da li je ispunjena obaveza korisnika sredstava.

Tigar Tyres

Rešenjem KKDP od 30. septembra 2014. dozvoljena je državna pomoć od 30 miliona evra (u četiri jednake godišnje tranše) za firmu **Tigar Tyres**¹². **Subvencija je podrška realizaciji investicije od 215.000.000 evra i zapošljavanje 500 radnika najkasnije do 1. septembra 2016. godine.** Korisnik se obavezao da broj zaposlenih ne smanjuje ispod 2648 u periodu od pet godina nakon isteka tog roka, da isplaćuje 20% veću platu od minimalne.

Memorandum o ovoj investiciji potpisao je još 2012. godine, u vreme predizborne kampanje, državni sekretar Nebojša Ćirić, u prisustvu tadašnjeg predsednika Borisa Tadića. Fabrika je otvorena u oktobru 2014. godine u prisustvu predsednika Tomislava Nikolića. Prema podacima dostavljenim TS može se zaključiti da je ugovorna obaveza korisnika počela da teče 1. marta 2013. godine. Prva tranša trebalo je da bude isplaćena u 2015. kada se potvrdi da je u toku 2013. i 2014. godine Tigar Tyres investirao u osnovna sredstva i zaposlio radnike na neodređeno vreme, **druga u 2016. godini kada potvrdi da je u roku ispunio u celosti investicioni projekat i zaposlio ukupan broj zaposlenih**, u 2017. godini treća kada potvrdi da od isplate druge tranše ima i dalje najmanje 2648 radnika, da Tigar Tyres nije smanjio vrednost osnovnih sredstava i da je isplaćivao zarade u skladu sa ugovorom. Četvrta tranša se isplaćuje u 2018. kada podnese iste dokaze kao za prethodnu tranšu.

Komisija je u rešenju zaključila da ova dodela državne pomoći doprinosi podsticanju proizvodnje, što doprinosi otvaranju novih, produktivnih radnih mesta. Time se, između ostalog, utiče i na sveukupan društveno-ekonomski razvoj, ali i na smanjenje regionalnih i unutar-regionalnih dispariteta u stepenu društveno ekonomskog razvoja i uslova života, podsticanje razvoja nedovoljno razvijenih devastiranih industrijskih i ruralnih područja, smanjenje

¹² Tigar je prvu subvenciju od 880.000 evra dobio ugovorom od 14. septembra 2010. godine, sa obavezom da realizuje investicioni projekat u roku od tri godine i da u naredne tri godine ne smanjuje broj zaposlenih. Taj rok istekao je 25. novembra 2016. godine. Ugovor je predviđao otvaranje 220 novih radnih mesta i investiciono ulaganje od 16 miliona evra. Revizor je utvrdio da je ispunjena ta obaveza, ali da je struktura ulaganja odstupala od one predviđene investicionim projektom, te da korisnik subvencije nije u potpunosti postupio u skladu sa ugovorom.

negativnih demografskih kretanja, razvoj konkurentnosti na svim nivoima, što ima i pozitivan uticaj na efikasnije korišćenje domaćih prirodnih resursa i dobara.

Prema podacima CROSO iz marta 2017. godine, korisnik je ispunio obavezu po pitanju broja zaposlenih - u maju 2016. bilo ih je 3205, od toga 2707 na neodređeno, a na kraju februara 2017. bilo je 3273 zaposlena, od toga 2671 na neodređeno.

Izveštaj revizora iz avgusta 2016. godine potvrđuje da je u prethodnom periodu Tigar Tyres investirao 215.816.370 evra (od toga 129,2 miliona u postrojenja i premu, **81,46 miliona evra u građevinske objekte**, 4,26 miliona evra u informacione sisteme i oko 880.000 u zemljište), čime je ispunjena obaveza korisnika.

Falke Srbija

U februaru 2016. KKDP je donela rešenje kojim se dozvoljava državna pomoć za firmu **Falke Srbija** u iznosu od 853.497,60 evra. Davalac je Republika Srbija, a korisnik se obavezuje na investicije u iznosu od 1.725.000 evra u novu opremu kako bi se sproveo investicioni projekat koji podrazumeva zapošljavanje 24 nova radnika. Intenzitet pomoći je računat u odnosu na visinu investicionih troškova i iznosi 49,48%. Pomoć se isplaćuje u tri tranše: u 2016. 284.492,20 evra, u 2017 284.492,20 evra i u 2018 284.492,20 evra.

U rešenju postoje greške ili nejasnoće - naime citira se ugovor i navodi da se korisnik obavezao da ne smanjuje „ukupan broj zaposlenih ispod 270“ u periodu od pet godina od završetka investicionog projekta (dan isplate poslednje tranše). Potom se navodi da korisnik izjavljuje da na dan potpisivanja ima 709 zaposlenih, od čega 622 na neodređeno i 87 na određeno. Potom se navodi da je „korisnik u obavezi da ne smanjuje ukupan broj zaposlenih na neodređeno vreme ispod 733 zaposlena u periodu od pet godina od završetka investicionog projekta odnosno od ispunjenja obaveze ulaganja.“ I u narednom pasusu, gde se pominje garantovana zarada pominje se 733 radnika.

U obrazloženju odluke KKDP nije razjasnila da li kontradiktornosti postoje u citiranim odredbama ugovora, tako da je ostalo nejasno i gde je nastala kontradiktornost (u ugovoru ili rešenju KKDP) i šta je obaveza firme Falke Srbija.

TS nije dobila podatke o kontroli sprovođenja ugovorenih obaveza za firmu Falke.

SR Technics Services

Državna pomoć za firmu **SR Technics Services** dozvoljena je rešenjem Komisije iz decembra 2015. godine. Pomoć se isplaćuje u tri rate (2016. godine 324.000, a u 2017. i 2018. godini po 243.000 evra). i predstavlja 13,89% troškova zarada u period od dve godine. Već na početku rešenja KKDP nalazi se greška - navodi se da je pomoć u iznosu od 420.000 evra, a zbir pomoći po godinama iznosi 810.000 evra. Korisnik se, naime, obavezao da otvori 270 novih radnih mesta u roku od tri godine od potpisivanja predloga ugovora i da investira 420.000, a taj broj je greškom naveden kao iznos subvencije.

To se vidi i dalje u rešenju KKDP kada se izračunava intenzitet pomoći (13,89%) i navodi se da je ukupan dodeljeni iznos državne pomoći 810.000 evra. Dvogodišnji troškovi zarada su obračunati na iznos od 5.832.000 evra. To znači da je mesečna bruto plata za svakog od 270 radnika 900 evra, iako se korisnik obavezao da isplaćuje neto zaradu koja je najmanje 20% od minimalne zarade. Reč je o firmi koja se bavi administrativnom podrškom poslovima održavanja vazduhoplova i moguće je da je KKDP prilikom obračuna uzela u obzir obrazovni profil i visinu plate koju će korisnik pomoći isplaćivati, ali se to ne vidi bilo gde u rešenju.

SR Technics je već u decembru 2016. imao 203 zaposlena, od toga 199 na neodređeno, a 31. marta 2017. godine 230, od toga 223 na neodređeno. U izveštaju koji je u julu 2016. godine dostavljen, kao dokaz za ispunjenost uslove za povlačenje tranše subvencije, revizor je utvrđivao broj zaposlenih i ispunjavanje obaveze investiranja, ali ne i iznose zarada, tako da nije bilo moguće utvrditi da li je KKDP pravilno obračunala (buduće) troškove zarada prilikom rešavanja o dozvoljenosti. Treba, ipak naglasiti, da ovo ne dovodi u pitanje ispunjavanje cilja subvencije, kao i da čak i upola manje zarade od onih uzetih za proračun ne bi dovele u pitanje limit za dozvoljenost (obračunato je da je 13,89%, a dozvoljeno je do 50%), kao što je bio slučaj sa nekim drugim subvencijama obrađenim u ovoj analizi.

Streit Nova

Juna 2015. KKDP je dozvolila državnu pomoć firmi **Streit Nova**. Reč je o subvenciji od 4.2 miliona evra za period od 2015. do 2017. godine. To je 35% početnih investicionih ulaganja na koja se obavezao korisnik. Ugovor, naime predviđa da Streit Nova u roku od tri godine od potpisivanja ugovora uloži 12 miliona evra u „izgradnju i industrijsko opremanje” i da zaposli 150 novih radnika, uz postojećih 121, te da ukupan broj od 271 ne smanjuje u roku od pet godina po završetku projekta, odnosno ispunjena obaveze zaposlenja.

Specifičnost u vezi sa ovim slučajem jeste to što je KKDP mesec dana kasnije otkrila da nije razmatrala ugovor već memorandum o razumevanju. Ministarstvo je naknadno dostavilo ugovor, a Komisija je donela zaključak u kojem je ispravila prethodno rešenje, te u zvaničnom aktu sada praktično stoji da je pomoć odobrena na osnovu podataka iz memorandumu o razumevanju!

Prema podacima CROSO Streit Nova je već u decembru 2016. imala 346 zaposlenih, od toga 270 na neodređeno, a 31. marta 2017. 365, od toga 278 na neodređeno. TS je dostavljen i izveštaj revizora od decembra 2015. kojim se potvrđuje da je korisnik ispunio uslove za isplatu prve tranše subvencije (investicija u osnovna sredstva od četiri miliona evra i zapošljavanja 50 radnika). Narednim izveštajem (oktobar 2016.) je utvrđeno da je u osnovna sredstva investirano dodatnih 4,8 miliona evra i zaposleno dodatnih 100 radnika. Streit Nova je u novembru 2016. Ministarstvu privrede dostavila i izjavu zakonskog zastupnika firme, pod materijalnom i krivičnom odgovornošću, da je od početka ugovorenog perioda (14. novembar 2014.) do 31. oktobra 2016. (ugovorni period se završava 14. novembra 2017.) Streit Nova investirala ukupno 15.439.308 evra.

Teklas Automotive

Komisija je septembra 2015. godine odobrila subvenciju za **Teklas Automotive**. Reč je o subvenciji od 4.748.087 evra koja se isplaćuje u četiri tranše tokom tri godine (2016-2018) i čini 41,84% troškova investicionog ulaganja od 11.347.575 evra. Cilj i namena državne pomoći su vrlo detaljno opisani: izgradnja proizvodnog pogona u oblasti automobilske industrije i to cirkularnih sistema niskog pritiska koji podrazumeva kupovinu vagona i pogona i druge proizvodne opreme. Korisnik se obavezao da realizuje investiciju u roku od tri godine i da otvori 400 novih radnih mesta i da ne smanjuje ukupan broj ispod 400 u roku od pet godina od dana podnošenja zahteva za isplatu poslednje tranše.

Teklas je 31. marta 2017. imao 280 zaposlenih, od toga 144 na neodređeno vreme. TS je dobila izveštaj o isplaćenim bruto zaradama - u decembru 2016. 11.351.744 dinara, što znači da je bruto zarada bila 378 evra. Ugovorom je predviđeno da od trenutka ispunjenja investicionih obaveza i postizanja ugovorenog broja zaposlenih, troškovi zarada iznose (u dvogodišnjem periodu) najmanje 3.062.306 evra. To znači da bi bruto zarada trebalo da bude 319 evra.

Ugovorom je, inače, Teklas obavezan da isplaćuje zaradu na nivou minimalne zarade u Srbiji, a ne 20% kao što je u svim ostalim posmatranim slučajevima. To je zbog činjenice da je ugovor zaključen u vreme važenja uredbe iz marta 2015. godine koje je predviđala **izuzetke za siromašne opštine** - dok u ostalim opštinama zarada mora biti najmanje 20% veća od minimalne, za (siromašne) opštine iz četvrte grupe¹³ i (ekonomski) devastirana područja, **zarada može biti i na nivou minimalne**. Tako je najmanja neto zarada isplaćena za radnike Teklase u 2016. godini iznosila **20.328 dinara**.

U revizorskom izveštaju iz decembra 2016. navodi se da je Teklas od osnivanja do 31. oktobra uložila u osnovna sredstva 5.668.176 evra i na taj način ispunila uslov za isplatu druge tranše subvencije. U tom trenutku bilo je zaposleno 149 radnika (uslov do kraja 2016. bio je 120).

Truck lite Europe Gmbh

Memorandum o razumevanju o izgradnji fabrike **Truck lite Europe Gmbh** u Čupriji potpisali su u martu 2013. godine tadašnji prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić, direktor Truck lite u Srbiji Sven Milhausen i predsednik opštine Čuprija Ninoslav Erić. Vlada Srbije usvojila je Nact ugovora o subvenciji firmi **Truck Lite Europe** 25. jula 2014. godine. Korisnik se obavezao da u roku od tri godine realizuje projekat u opštini Čuprija (proizvodnja opreme za osvetljenje u oblasti automobilske industrije), odnosno da investira 11 miliona evra i zaposli 500 radnika. Od pomenutih 11 miliona, deset se odnosi na investiciona ulaganja, a milion evra na zakup prostorija. Korisnik se obavezao da će zaposlenim isplaćivati neto zaradu u iznosu najmanje 20%

¹³ U skladu sa Uredbom o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave (Sl. glasnik 104/2014)

<http://ras.gov.rs/uploads/2017/03/podrska%20za%20otvaranje%20novih%20radnih%20mesta/Lista%20razvijeno sti%20JLS.pdf>

većem od minimalne neto zarade u Srbiji propisane za mesec koji prethodi mesecu za koji se isplaćuje zarada.

Vlada je odobrila subvenciju od tri miliona evra, koja se isplaćuje u tri jednake rate 2015, 2016. i 2017. godine.

Prema podacima Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja, Truck Lite Europe je u septembru i decembru 2016. godine imao 0 zaposlenih. Rok za realizaciju obaveze investiranja 11 miliona evra i zapošljavanja radnika nije, međutim, još istekao.

Iz dostupnih dokumenata nije poznato kada je tačno potpisan Ugovor, odnosno da li je uopšte potpisan. Još 1. avgusta 2014. godine predsednik opštine Čuprija Ninoslav Erić izjavio je¹⁴ da je prethodnog dana „u Beogradu potpisan ugovor po kojem će Vlada Srbije dodeliti nemačkoj kompaniji 'Truck lite' subvencije za zapošljavanje radnika", te da bi krajem avgusta i opština Čuprija trebalo „da potpiše ugovor sa investitorom i da se počne sa izgradnjom fabrike". On je naveo da bi „po predviđenoj dinamici u oktobru 2015. godine iz fabrike u Čupriji trebalo da izađe prvi proizvod".

U novembru 2015. pojavljuje se vest¹⁵ iz koje se može zaključiti da ugovor još nije potpisan. Naime, predsednik opštine je izjavio da je kompanija Truck lite Europe GmbH, zbog promene vlasničke strukture, odgodila izgradnju fabrike u Čupriji, umesto za 2015. za 2016. godinu. Erić je zaboravio da je za 2015. godinu najavljavao početak proizvodnje u fabrici, a ne početak izgradnje fabrike.

U junu 2016. godine član opštinskog veća Ilija Paunović "objašnjava"¹⁶ za Tanjug da investicija „nije propala kako bi neki voleli" već je „prolongirana za 2017. godinu". U toj izjavi prvi put se pominje ugovor i aneks ugovora: „Zbog toga što je postala akvizicija jedne od najbogatijih amaričkih porodica, odnosno investicionog fonda braće Cook, Truck lite je prolongirala dolazak u Čupriju za 2017.godinu. To stoji i u aneksu ugovora zaključenog između njih i Vlade Srbije". Član opštinskog veća je dao i dodatni razlog za "pomeranje rokova" – „posle izbora došlo (je) do pomeranja rokova, pa bi već za nekoliko meseci američko – nemački gigant trebalo da krene u investiranje u Čupriji”.

TS je od Ministarstva privrede tražila podatke o realizaciji ovog projekta, zajedno sa još 17, ali ih u odgovoru, koji je sadržao podatke o realizaciji 14 projekata, nije bilo. Dostavljen je samo podatak da je u septembru i decembru 2016. i na dan 31. marta 2017. broj zaposlenih bio nula. S obzirom na to da se Truck lite ne pominje u izveštajima o broju zaposlenih za jun i april 2016, može se pretpostaviti da je ugovor potpisan između juna i septembra 2016. godine.

¹⁴ <http://www.ekapija.com/website/sr/page/953638/Nema%C4%8Dki-Trak-lite-gradi-fabriku-u-%C4%86upriji-Prvi-proizvodi-u-oktobru-2015-godine>

¹⁵ <http://www.seebiz.eu/truck-lite-europe-odgodio-izgradnju-fabrike-za-narednu-godinu/ar-125135/>

¹⁶ <http://gdeinvestirati.com/2016/06/13/nemacka-kompanija-ne-odustaje-od-fabrike-u-cupriji/>

PKC Wiring System

Odluka Komisije za kontrolu državne pomoći u vezi sa subvencijom za firmu **PKC Wiring System**, za otvaranje pogona u Smederevu, bila je predmet razmatranja TS u analizi objavljenoj 2015. godine¹⁷. TS je tada ustanovila da je sporno da li je iznos pomoći premašio dozvoljeni limit, s obzirom na to da je KKDP obračunala troškove zarada u odnosu na konačan broj zaposlenih, što svrstava PKC u Smederevu u kategoriju velikih preduzeća, a računala je da je limit 60% što je limit za srednja preduzeća (za velika je 50% troškova zarada).

Naime, ugovor koji su Srbija i "PKC Wiring Systems" doo zaključile, predviđa subvenciju od 7,5 miliona evra i predviđa da će PKC investirati ne manje od osam miliona evra u pokretanje postrojenja za proizvodnju kablovskih sistema, od toga ne manje od sedam miliona evra u materijalna sredstva i ne manje od milion evra u nematerijalna sredstva.

PKC se obavezala da će zaposliti najmanje 1500 radnika na neodređeno vreme, počev od 2014. godine, u roku od 24 meseca od dana potpisivanja zapisnika o predaji novog postrojenja. Zarade zaposlenih će biti najmanje 20% veće od minimalne neto zarade u Srbiji. Novo postrojenje je zgrada koju PKC iznajmljuje od Grada Smedereva, a koju je Grad izgradio. Ranije je saopšteno da izgradnja košta 682 miliona dinara. Svečana primopredaja hale za potrebe medijske promocije obavljena je **11. decembra 2014.** godine, ali se u dokumentima do kojih je TS došla vidi da se kao datum primopredaje objekta (i početni dan od kada teče dvogodišnji rok za ispunjavanje obaveze) vodi 13. februar 2015. Uredba o pravilima za dodelu državne pomoć propisuje da se „visina regionalne investicione državne pomoći koja se dodeljuje velikim privrednim subjektima utvrđuje do 50% opravdanih troškova za početna ulaganja". Za srednje privredne subjekte može biti 60%, a za male 70%.

Opravdani troškovi za početna ulaganja su:

- 1) početna investiciona ulaganja (materijalna i nematerijalna imovina),
- 2) nova radna mesta povezana sa početnim ulaganjem.

Pošto su početna investiciona ulaganja PKC-a osam miliona evra, jasno je da 7,5 miliona subvencije nikako ne može da se uklopi u ograničenje visine (intenziteta) državne pomoći u odnosu na početna investiciona ulaganja (do 50%, odnosno 60 ili 70%). Zbog toga se kao parametar uzimaju troškovi novih radnih mesta. Uredba, naime predviđa i takvu mogućnost: „Ukupan iznos regionalne investicione državne pomoći se izračunava na bazi:

- 1) opravdanih troškova za početna investiciona ulaganja,
- 2) procenjenih troškova zarada za novootvorena radna mesta povezana sa ulaganjem u dvogodišnjem periodu,"

Prilikom izračunavanja procenjenih troškova zarada za novootvorena radna mesta u dvogodišnjem periodu, Komisija za kontrolu državne pomoći se pozvala na ugovornu obavezu

¹⁷ Državna pomoć – promišljeno ulaganje ili skrivena korupcija, Transparentnost Srbija, 2015.

http://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Drzavna_pomoc_izvestaj_februar_2015.doc

investitora da zaposli 1500 radnika na neodređeno vreme u roku od dve godine od primopredaje hale. Tom računicom (1500 zaposlenih x 24 meseca x 350 evra bruto plata = 12,6 miliona evra) dolazi se do iznosa od 12,6 miliona evra i zaključuje da je 60% od tog iznosa 7,56 miliona evra, što znači da se subvencija od 7,5 miliona evra uklapa u zakonsko ograničenje.

Kao što se vidi, Komisija je kao ograničenje visine (intenziteta) subvencije uzela 60%, što je ograničenje za srednje privredne subjekte, koji imaju između 50 i 250 zaposlenih. Znači, obračun se radi u odnosu na 1500 zaposlenih, a PKC se tretira kao srednje preduzeće (sa 50-250 zaposlenih), s obzirom na to da u je tom trenutku PKC (podaci Centralnog registra dostavljeni TS iz Ministarstva privrede) imala 52 zaposlena.

Ugovor je potpisan u skladu sa Uredbom o stranim investicijama iz 2012. godine koja je imala loše definisane obaveze korisnika sredstava i načina obračuna obaveze u vezi sa zapošljavanjem i trajanjem obaveze održavanja broja zaposlenih (za sve investitore tri godine). Uredba usvojena u maju 2014. godine, samo dva meseca nakon potpisivanja ugovora, već predviđa da se dostignuti broj zaposlenih kod korisnika sredstava nakon realizacije investicionog projekta ne smanjuje u periodu od tri godine u slučaju malih i srednjih privrednih društava, a pet godina u slučaju velikih privrednih društava. PKC bi sa 1500 zaposlenih bio veliko preduzeće, ali ugovor predviđa obavezu održavanja broja u roku od tri godine.

Tako se u kombinaciji umanjениh obaveza iz tada važeće Uredbe o privlačenju direktnih investicija i tumačenja Uredbe o pravilima za dodelu državne pomoći, kao troškovi obračunavaju plate za svih 1500 zaposlenih tokom dve godine trajanja pune zaposlenosti, a obaveza održavanja tog broja traje još samo jednu godinu (ukupno tri godine - dve godine od primopredaje hale do dostizanja broja od 1500 i još jednu potom). Tokom te dve godine povećanja broja zaposlenih stvarni troškovi plata nisu ni približno 12,6 miliona evra, kako je obračunala KKDP. Naime u prvih 10 meseci 2016. godine, (do oktobra, kada je dostignuta zaposlenost od 1500) troškovi za plate iznosili su 622.981.292 dinara. Samo u oktobru je taj iznos 82.272.071 dinar. Od februara 2015. (zvanično preuzimanje hale), zaključno sa septembrom 2015. isplaćene su bruto zarade u ukupnom iznosu 313.721.818 dinara. TS nema revizorske izveštaje o troškovima plata za period oktobar 2015. - decembar 2015. (u septembru 2015. su mesečni troškovi bili oko 44 miliona, a u januaru 2016. 65,6 miliona) i novembar 2016- februar 2017 (u oktobru 2016. kada je broj zaposlenih bio 1513 troškovi su bili 82,2 miliona). Približni troškovi za ovaj nepokriveni period mogu se izračunati korišćenjem gornje vrednosti za period oktobar/decembar 2015. i iznosa iz oktobra 2016. za period do februara, s obzirom na to da se cena rada nije menjala, a broj zaposlenih je do kraja perioda smanjen za 6.

To bi značilo da je u dvogodišnjem periodu PKC za plate utrošio 313,7 miliona (februar-septembar 2015) + 196,8 miliona (oktobar-decembar 2015 65,6 x 3) + 622,9 miliona (januar-oktobar 2016) + 246,8 miliona (novembar 2016-januar 2017. godine 82,27 x 3) = 1,38 milijardi dinara. Preračunato u evre, po srednjem kursu za navedene periode (u celom periodu kurs nije značajno varirao i kretao se u rasponu od 120 do 124 dinara za evro) to je 11,24 miliona evra. To je približno iznosu kojim je KKDP operisala pri obračunu troškova zarada, ali isključivo zahvaljujući činjenici da je PKC (prema podacima revizorskih izveštaja) isplaćivao zarade koje su bile u bruto iznosu znatno iznad 350 evra koje je kao jedinične KKDP uzela u obračun. Pa i na taj način zbir je nešto manje od onog koji je KKDP uzela u obzir, uz rezervu TS zbog

obuhvaćenih datuma (od 1. umesto 13. februara 2015. i do 31. januara 2017. umesto 12. februara 2017. godine) i obračunskog kursa.

Rok za ispunjene obaveze istekao je 13. februara 2017. godine. Iz pribavljenih podataka vidi se da je već krajem septembra 2016. PKC imao 1504 stalno zaposlena (na neodređeno vreme) i da je taj broj 31. marta 2017. bio 1507 (i jedan na određeno vreme). To znači da je finska firma svoju obavezu ispunila. Ona sada ima obavezu da održava broj zaposlenih na ne manje od 1500 do septembra 2019. godine. Ostalo je otvoreno pitanje načina na koji je KKDP utvrdila da je subvencija u okviru limita i zbog čega se sa ugovorom žurilo pre usvajanja nove uredbe kojom je predviđeno da se broj zaposlenih za preduzeće koje dobija ovako visoku subvenciju ne smanjuje najmanje pet godina.

Mitros

Transparentnost Srbija na sajtu KKDP nije našla rešenje kojim se odobrava državna pomoć kompaniji **Mitros**, iako su mediji citirali izjave o ovoj državnoj pomoći. Tako su, na primer, mediji 17. aprila 2016. godine citirali izjavu predsednika Vlade da je „Vlada Srbije austrijskom investitoru, vlasniku kompanije Gerlinger, pomogla sa 5,8 miliona evra za 300 zaposlenih u Mitrosu¹⁸. Zbog toga je TS tražila od Ministarstva privrede ugovor o subvenciji sa kompanijom Gerlinger (ili kompanijom Mitros Fleischwaren doo) koja je postala vlasnik kompanije Mitros Sremska Mitrovica, a od KKDP informaciju da li je razmatrala ovu državnu pomoć i odluku koju je donela.

U ugovoru, koji je dobijen od Ministarstva privrede, vidi se da je reč o državnoj pomoći. Potpisali su ga 20. marta 2015. godine Ramo Adrović kao direktor Mitros Fleischwaren i Željko Sertić kao ministar Privrede. U ugovoru stoji da je investitor privredno društvo koje posluje u sektoru prerade mesa i proizvodnje mesnih prerađevina. Iz stečajne mase kupio je pokretnu i nepokretnu imovinu koju je činila klanica Privrednog društva Mitros ad u stečaju, u devastiranom stanju. Korisnik subvencije „namerava da izvrši značajna početna ulaganja da bi osposobio industrijski pogon klanice“. Zaključkom vlade od 19. marta 2015. godine odobreno je davanje podsticaja i zaključenje ugovora za realizaciju investicionog projekta. Projekat podrazumeva početna ulaganja u osnovna sredstva u iznosu od najmanje 20 miliona evra i otvaranje najmanje 300 radnih mesta povezanih sa početnim ulaganjem. Potpisano je da korisnik može menjati sadržaj investicionog projekta uz saglasnost druge strane ali ne sme da smanji visinu investicije i broj radnih mesta ispod 300.

Obavezuje se da u periodu od tri godinu od dana potpisivanja ugovora realizuje projekat, odnosno uloži 20 miliona evra, gde najmanje 25% od 20 miliona evra mora da finansira iz sopstvenih sredstava, odnosno iz sredstava koja ne sadrže bilo kakvu državnu pomoć. Obavezao se i da u roku od tri godine otvori najmanje 300 radnih mesta i da ne smanjuje ispod 300 u narednih pet godina od dostavljanja dokaza o ispunjenju obaveze zaposlenja, kao i da ne smanjuje vrednost osnovnih sredstava dostignutu realizacijom investicionog projekta u roku od 5 godina. Vlada dodeljuje podsticaj od 5,8 miliona evra.

¹⁸ http://www.rtv.rs/sr_lat/vojvodina/sremska-mitrovica/mitros-ponovo-radi_709926.html

Ulaganje korisnika uključuje troškove: rekonstrukcije i adaptacije imovine, izgradnje novih objekata, pribavljanja novih mašina i uređaja. Od 30. juna 2015. korisnik podnosi zahteve za isplatu sredstava u iznosu od 29% troškova koje je imao do maksimalnog iznosa od 5,8 miliona evra, a poslednji nakon 31.12.2017. Uz svaki zahtev podnosi izveštaj revizora koji potvrđuje izvršenje obaveze ulaganja za period na koji se odnosi zahtev za isplatu i dokaz da je izvršio obavezu zapošljavanja.

Ugovorom je regulisano izveštavanje o realizaciji obaveza, mehanizmi kontrole, mogućnost raskida ugovora i povraćaja isplaćenih sredstava u slučaju da nije zaposlen odgovarajući broj zaposlenih ili da je prekršena obaveza u vezi sa visinom ulaganja. Rokovi za sve obaveze korisnika se produžavaju ako bude zabrane izvoza mesa ili mesnih prerađevina u Rusiju za period važenja zabrane, s obzirom da je projektom predviđen izvoz u Rusiju.

Iz izveštaja koji su dostavljeni TS iz Ministarstva privrede vidi se da je korisnik sredstava, uz saglasnost Vlade Srbije menjao investicioni plan, odnosno da je za 2016. godinu odložen veći deo zapošljavanja radnika, te da je predviđeno manje ulaganje u opremu (za pet miliona evra), a veće u rekonstrukciju i projektovanje.

Tako bi ulaganje u građevinske objekte trebalo da se okonča 2016. godine - ukupno se ulaže 9.244.601 evra (6.168.573 u 2015 i 3.076.028 u 2016. godini) i 11.386.399 evra u opremu (oko 3,7 u 2015. godini, 7,1 u 2016. i 500.000 evra u 2017. godini). Planirano je da se u 2015. zaposli 35, u 2016. još 145 i u 2017. još 120 radnika, kako bi bio dosegnut planirani i ugovoreni broj od 300 radnika. Prvobitno je bilo planirano da se do kraja 2015. godine zaposli 200 radnika, a naredne još 60 i 2017. godine preostalih 40.

Vlada Srbije je 29. novembra 2016. godine dala saglasnost na izmenu poslovnog plana. Savet za ekonomski razvoj je prethodno preporučio da se dozvoli izmena, ali da se tranša subvencije za 2016. godinu ne isplati dok se ne dosegne broj zaposlenih predviđen izmenjenim poslovnim planom za 2016. godinu (180 radnika). Prema podacima Centralnog registra, 30. septembra 2016. godine Mitros je imao 149 zaposlenih na neodređeno vreme i 1 na određeno. Već 27. oktobra 2016. Centralni registar je potvrdio da Mitros Fleischwaren ima 181 zaposlenog na neodređeno.

Mitros je, inače, zahtev za isplatu prve tranše subvencije (893.500 evra) podneo 31. jula 2015. godine, druge tranše (1.966.462 evra) 5. maja 2016, a treće tranše (2.412.397 evra) 5. avgustu 2016. godine.

Ugovor predviđa da će korisnik tokom trajanja investicionog projekta podnositi šest puta zahtev za isplatu sredstava u iznosu od 29% troškova koje je imao, a do maksimalnog iznosa od 5,8 miliona evra, počev od 30. juna 2015. godine, na svakih šest meseci tako da će poslednji zahtev za isplatu biti podnet 31. decembra 2017. godine. Uz svaki zahtev, korisnik podnosi izveštaj ovlašćenog revizora, a uz zahtev za isplatu poslednje tranše i izveštaj revizora da je izvršio obavezu zapošljavanja.

Prema izveštaju revizora Mitros je od 20. marta 2015. do 30. juna 2015. godine uložio 3.081.033,37 evra (izveštaj iz jula 2015), a u drugom polugodištu 2015. ukupno 6.851.344,54 evra (izveštaj iz januara 2016). Prema trećem izveštaju revizora, iz jula 2016) u prvih šest meseci 2016. investirano je 8.318.612,30 evra.

Prema podacima Uprave za trezor, Ministarstvo privrede je 3. septembra 2015. godine uplatilo Mitrosu 107.354.433,30 dinara (što je 893.500 evra iz prve zahtevane tranše), 24. maja 2016. 241.627.806,43 dinara (što je zahtevanih 1.966.462 evra) i 22. decembra 2016. godine 297.435.099,86 dinara (što je zahtevanih 2.412.397 evra).

Ako se ne razmatra pitanje opravdanosti izmene investicionog projekta (i odluke da se da saglasnost na izmenu), kojim je **odloženo zapošljavanje** i smanjeno ulaganje u opremu u odnosu na građevinske radove, nisu nađene bilo kakve nepravilnosti po pitanju dinamike realizacije investicija i dinamike zapošljavanja nakon izmene plana, kao i dinamike i iznosa isplate subvencija, nakon pribavljanja odgovarajućih dokaza da su obaveze ispunjene.

Nejasno je, međutim, zbog čega KKDP nije razmatrala dozvoljenost ove subvencije. U ugovoru u koji je TS imala uvid nisu uočene odredbe koje bi mogle da utiču na to da ova subvencija po bilo kom parametru izlazi iz okvira postavljenih propisima koji važe u ovoj oblasti.

KKDP je, međutim, donela **odluku da je reč o investiciji u oblasti poljoprivrede, te da ona za nju nije nadležna**. Posebno je sporan redosled poteza na relacijama Ministarstvo privrede, Komisija za kontrolu državne pomoći i Transparentnost Srbija.

U ugovoru, **potpisanom 20. marta 2015. godine** navodi se da je investitor privredno društvo koje posluje u **sektoru prerade mesa i proizvodnje mesnih preradevina**. Prethodno je zaključkom vlade od 19. marta 2015. godine odobreno davanje podsticaja i zaključenje ugovora za realizaciju investicionog projekta, koji je detaljno opisan u biznis planu dostavljenom od strane investitora i korisnika. U biznis planu se navodi da je kompanija orijentisana na proizvodnju mesa i mesnih proizvoda za izvoz u Rusiju, Kinu i druge države EU, a da proizvodni asortiman obuhvata „meso i mesne preradevine od svinjskog mesa kao što su namazi, slanina, šunka, kuvani mesni proizvodi, sirovi mesni proizvodi, kuvana dimljena kobasica i sirova kobasica". Vlada Srbije je ugovorom odobrila subvenciju od 5,8 miliona evra.

TS je od KKDP **9. marta 2017. godine** zatražila podatak da li je prijavljena ova državna pomoć i kopiju rešenja. Komisija je odgovorila **3. aprila 2017. godine** da je na sednici održanoj tog dana razmatrala zahtev i ustanovila sledeće: Ministarstvo privrede je **13. marta 2015. godine** dostavilo Komisiji nacrt ugovora između Vlade Srbije i privrednog društva Mitros Fleischwaren doo. „U vezi sa tim, u dopisu broj 401-00-00014/2015-01 **od 16. marta 2017. godine**, pozivajući se na član 1 stav 2. Zakona o kontroli državne pomoći i član 73. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Komisija je utvrdila da nije nadležna da odlučuje o državnoj pomoći koja može biti sadržana u ugovoru, s obzirom na to da se radi o **proizvodnji poljoprivrednih proizvoda**".

Zakon o poljoprivredi (Sl. glasnik 41/2009, 10/2013 - dr. zakon i 101/2016) definiše da je *poljoprivredna proizvodnja* „proces proizvodnje biljnih i stočarskih proizvoda, uzgoj ribe, pčela, odnosno drugi oblici poljoprivredne proizvodnje (gajenje pečuraka, puževa, staklenička, plastenička proizvodnja, gajenje začinskog i lekovitog bilja i drugo), koja se obavlja na poljoprivrednom zemljištu, kao i na drugom zemljištu ili građevinskoj celini koji se nalaze na teritoriji Republike Srbije". Poljoprivredni proizvodi jesu primarni proizvodi i proizvodi **prvog stepena njihove prerade nastali u poljoprivrednoj proizvodnji. Proizvod prvog stepena**

prerade u stočarstvu je meso, ali ne i mesne preradevine¹⁹, a Mitros Fleischwaren se ne bavi stočarstvom niti se bavi isključivo prvim stepenom prerade mesa (kao što se vidi iz citiranog biznis plana). U Agenciji za privredne registre, kao pretežna delatnost Mitrosa registrovana je „proizvodnja mesnih preradevina“.

Na osnovu ovog može se zaključiti da nije bilo osnova da se Komisija za kontrolu državne pomoći proglasi nenadležnom i da zaključi da je reč o subvenciji za proizvodnju poljoprivrednih proizvoda.

Pored toga, **indikativni su datumi** odlučivanja, odnosno dostavljanja odluka. Ministarstvo je ugovor dostavilo u martu 2015. godine. Nema podataka da se bilo šta dešavalo dve godine, dok 9. marta 2017. TS nije zatražila informaciju o odluci Komisije. Sedam dana posle toga, 16. marta 2017. (a dve godine nakon što je Ministarstvo dostavilo prijavu državne pomoći), Komisija odgovara Ministarstvu da je reč o poljoprivrednoj proizvodnji i da ona nije nadležna. Potom, 3. aprila 2017. godine, razmatra zahtev TS i dostavlja odgovor. Indikativno je i to što KKDP nije dostavila TS svoju odluku koju je u martu 2017. godine poslala Ministarstvu privrede, kako bi se utvrdilo kada je razmatran zahtev Ministarstva privrede iz marta 2015. godine.

Sistem subvencija investitorima

U poglavlju „Analiza medijskog izveštavanja o državnoj pomoći/subvencijama“ citirano je nekoliko stručnjaka koji su za medije govorili o svrsishodnosti subvencionisanja investitora sa stanovišta ekonomske koristi. Kao dodatni prilog za tu debatu, ovde se navode i dva stava o ovoj dilemi objavljena u stručnoj literaturi. Reč je o izvodima iz dva rada objavljena u zborniku „Strane direktne investicije i privredni rast u Srbiji“²⁰.

U radu „**Državni podsticaji stranim direktnim investicijama kao instrumenti politike javnih rashoda u Republici Srbiji**“ Dragana Gnjatović konstatuje kakav je pravni okvir i zaključuje, bez analize konkretnih slučajeva, sledeće: „Republika Srbija je jedna od najmanje razvijenih evropskih zemalja, sa dohotkom po stanovniku na nivou 35% proseka dohotka po stanovniku Evropske unije. Ova činjenica mora biti polazište u oceni značaja privlačenja stranih direktnih investicija uz pomoć državnih podsticaja. Državni podsticaji stranim direktnim investicijama su u Republici Srbiji sistemski uređeni tako da istovremeno budu instrument regionalne i sektorske državne pomoći. Kao instrument regionalne državne pomoći, podstiču strane investitore da ulažu u manje razvijena područja, a kao instrument sektorske državne pomoći da ulažu u radno intenzivne proizvodnje. Iako uvedeni u privredni sistem zemlje prvenstveno radi realizacije strateških razvojnih ciljeva, državni podsticaji stranim direktnim investicijama mogu da posluže i kao instrumenti stabilizacije ekonomske politike. Naime, u slučaju korišćenja državnih podsticaja, strani investitori moraju da obezbede četvrtinu vrednosti investicionog projekta i

¹⁹ Tumačenje prof Miladina Ševarlića sa Poljoprivrednog fakulteta u Beogradu, u razgovoru sa saradnikom - istraživačem TS obavljenim za potrebe ove analize.

²⁰ Organizatori okruglog stola održanog 15. oktobra 2016. godine: Naučno društvo ekonomista Srbije sa Akademijom ekonomskih nauka i Ekonomski fakultet u Beogradu; Izdavač: Ekonomski fakultet u Beogradu, Redaktori Radovan Kovačević i Mirjana Gligorić
<http://nde.ekof.bg.ac.rs/zbornici/2017/Strane%20direktne%20investicije%20i%20privredni%20rast%20u%20Srbiji.pdf>

otvore određen broj radnih mesta, i to uz niz fiskalnih olakšica ukoliko je njihova proizvodnja namenjena izvozu. **Jasno je da se korišćenjem državnih podsticaja stranim direktnim investicijama kao komponente državne potrošnje istovremeno uvećava investiciona potrošnja, a otvaranjem novih radnih mesta i korišćenjem fiskalnih olakšica stvaraju uslovi za povećavanje domaće lične potrošnje i inostrane tražnje**".

Do drugačijeg zaključka su, međutim, došli Božo Drašković i Saša Milivojević u radu „**Zamke razvojne uloge stranog kapitala**“: „Strane direktne investicije i privatizacija nisu potvrdili očekivanja da će tranzicija u tržišnu privredu dovesti do ekonomskog rasta, razvoja, kao i porasta zaposlenosti. Ekonomska politika kreirana na navedenim postulatima pokazuje se neuspešnom. Očekivanja da će se sa ekonomskom politikom privatizacije kao jedne od ključnih tačaka deregulacije i liberalizacije uz stimulisanje priliva stranih direktnih investicija po receptu MMF obezbediti sveukupni ekonomski napredak, pokazala su se i suviše optimističnim. Potpuna liberalizacija, deregulacija i privatizacija predstavljaju za male i nerazvijene zemlje začarani krug generisanja ekonomskih i socijalnih problema. Problem predstavlja i to što bekstvo od tržišnog fundamentalizma u državni intervencionizam u okolnostima neodgovornih partijskih vlada, vodi ne ka razvoju, već nužno dovodi do daljih tokova redistribucije društvenog bogatstva. **Očekivanja da će privlačenje stranih investicija rešiti sve razvojne probleme, pokazuju se kao nerealno optimistička**".